

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

SEXSNACK

- En kvantitativ studie om tonåringars sexprat

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Ida Passin

Handledare: Anna Nelson och

Torun Österberg

TACK!!

Jag vill tacka skola X som deltog i undersökningen, ett extra tack till er elever som tog sig tid att fylla i enkäten, utan er hade inte denna undersökning varit möjlig!

Jag vill även tacka min handledare Anna Nelson, för värdefulla synpunkter.

Ett stort tack till min andra handledare, Torun Österberg för all hjälp med den statistiska analysen och ditt stöd i denna process. Dina snabba svar och din värdefulla hjälp har varit ovärderlig!

ABSTRACT

Titel: Sexsnack

- En kvantitativ studie om tonåringars sexprat

Författare: Ida Passin

Nyckel ord: Sex, Sexprat, Sexuell identitet, Ungdomar/Tonåringar

Sex är idag inte ett tabubelagt ämne utan kan fritt diskuteras. När barnet blir tonåring börjar det intressera sig för frågor kring sex. Titeln "*Sexsnack*" syftar till elevers prat om sex, när de går i nian.

Syftet med denna studie är att undersöka vilka elever i nionde klass pratar med vid frågor kring sex, och om vad de då främst pratar om. Det andra syftet är att undersöka om tjejer och killar skiljer sig åt angående vilka de pratar med och vilka ämnen som främst diskuteras. Utifrån elevernas svar och den litteratur som jag använder mig utav undersöker jag även om dessa samtal med olika personer påverkar den sexuella identitetsutvecklingen.

Författaren använder sig utav en kvantitativ metod i form av en enkätstudie. I studien medverkade 96 elever i årskurs nio från en skola på landsbygden.

Huvudresultatet i studien visar att eleverna främst pratar med ungdomsmottagningen om preventivmedel och könssjukdomar. Följt av bästa kompiserna där eleverna främst diskuterar själva samlaget/olika sätt att ha sex och preventivmedel. På tredjeplats kom övriga kompisar där eleverna främst diskuterade samma ämnen som med sin bästa kompis. Generellt fanns inga signifikanta skillnader mellan tjejer och killar.

Elevernas svar och den litteratur jag använt mig av visar att grupper utgör en viktig spelplan för tonåringars identitetsutveckling, varför jag anser mig kunna visa på att samtal med vänner, vuxna/professionella om sex, har en bidragande verkan på den sexuella identiteten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING.....	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
2.1. Syfte.....	2
2.2. Frågeställningar.....	2
2.2.1. Avgränsningar.....	2
2.2.2. Disposition.....	3
3. BAKGRUND.....	5
3.1. Kalaspuffar.....	5
3.2. Skola X.....	5
3.3. Ordförklaringar.....	6
4. TIDIGARE FORSKNING.....	7
4.1. Ungdomars attityd och erfarenhet av sexuell aktivitet.....	7
4.2. Skillnader mellan könen i sexualiseringsprocessen.....	8
4.3. Vart ungdomar får kunskap om sexualitet.....	10
4.4. Gruppens betydelse för identitetsutvecklingen.....	13
5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	16
5.1. Utvecklingspsykologi.....	16
5.6. Socialkonstruktivism.....	19
6. METOD.....	22
6.1. Val av metod.....	22
6.2. Urval.....	22
6.3. Enkäten.....	22
6.4. Bortfall.....	23
6.5. Etiska överväganden.....	24
6.6. Datainsamling och inläsning.....	26
6.7. Kvantitativ analys.....	27
6.8. Litteraturgenomgång och källkritik.....	28
6.9. Validitet och reliabilitet.....	28
6.9.1. Validitet.....	28
6.9.2. Reliabilitet.....	29
6.10. Generaliserbarhet.....	30
7. RESULTAT OCH ANALYS.....	31
7.1. Beskrivning av respondenter.....	31
7.2. Vem eleverna pratar med vid frågor om sex.....	32

7.3. Vad eleverna främst pratar om.....	36
7.4. Vem som startat samtalet.....	38
7.5. Sexuell identitet.....	38
8. DISKUSSION.....	41
8.1. Tolkning av resultaten.....	41
8.2. Förslag till åtgärder.....	44
8.3. Förslag till vidare forskning.....	45
9. REFERENSER.....	47
BILAGOR.....	49
Bilaga 1. Enkäten.....	49
Bilaga 2. Presentation vid enkätifyllandet.....	53
Bilaga 3. Informationsbrev till skola X.....	54
Bilaga 4. Tabellerna.....	56
Bilaga 5. Unga möter unga.....	60

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING

Sex. Överallt exponeras människor dagligen för sex, i tidningar, på TV, på reklampelare, överallt. I såpoperan och realityserien, Big Brother kunde man till och med se när människor hade sex under täcket, utan att det klassades som pornografisk TV. Sex är idag inte ett tabubelagt ämne, och att ”ha händerna ovanför täcket” tror jag inte att många föräldrar säger till sina barn idag. Sex är idag något som man fritt kan diskutera. Det finns till och med TV-program om frågor kring sex, exempel på det är den uppskattade och nystartade säsongen av Fråga Olle.

När barnet blir tonåring sker en rad kroppsliga förändringar hos honom/henne. Förutom hos tjejen; bröst, menstruation, könsbehåring m.m. och hos killen; grövre röst, behåring av kropp och ansikte m.m. vaknar även en lust efter sexuella erfarenheter. Man får inte längre tjej – och killbaciller av varandra, man känner snarare en attraktion av varandra. Utvecklingspsykologin menar att sexualitet är ett av de mänskliga grundbehoven och den växer sig starkare under tonåren¹.

Men om nu ungdomar i tonåren blir mer intresserad av sex, om han/hon nu fritt kan diskutera frågor kring sex, vem pratar tonåringar med? Om vad pratar han/hon då främst om? I denna studie önskar jag undersöka detta. Jag önskar även undersöka om samtal med kompisar, vuxna/professionella har en bidragande verkan till utvecklingen av den sexuella identiteten. Utvecklas tonåringens sexuella identitet i samspel med andra människor?

¹ Frisé (2006)

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

2.1. Syfte

Det första syftet med denna studie är att undersöka vilka eleverna i nionde klass på skola X pratar med vid frågor kring sex, och vad de då främst pratar om. Det andra syftet är att undersöka om det finns några skillnader/likheter mellan könen, om tjejer och killar pratar med samma personer, vuxna/professionella eller vänner, och om samma ämnen. Med utgångspunkt från elevernas svar och litteraturen, vill jag undersöka om samtal med kompisar, vuxna/professionella om sex, har en bidragande verkan på utvecklingen av den sexuella identiteten.

2.2. Frågeställningar

För att besvara ovanstående syfte använder jag mig av följande frågeställningar:

- Vilka pratar eleverna i årskurs 9 med vid frågor och funderingar kring sex? Vad pratar de främst om med de olika personerna, kompisar, vuxna/professionella?
- Tar eleven själv initiativ till samtalet med vuxna/professionella, om sex?
- Finns det skillnader/likheter mellan könen, angående vem man främst pratar med och om vad man främst pratar om med de olika personerna, kompisar, vuxna/professionella?
- Bidrar samtal med kompisar, vuxna/professionella om sex till utvecklingen av den sexuella identiteten?

2.2.1. Avgränsningar

Jag har avgränsat mig till att studien endast kommer att behandla elever i nionde klass på skola X. Eleverna är då 15 år gamla. Studien är alltså ingen jämförande utan endast beskrivande med enkla inslag av hypotesprövningar. I undersökningen kommer jag inte att tillämpa vare sig ett klassperspektiv eller ett etniskt perspektiv. Detta beror på att det går väldigt få elever med utländsk härkomst på skola X och att jag inte ville fråga eleverna om deras klass bakgrund då detta hade kunnat röja deras identitet.

Jag har valt elever i årskurs 9 eftersom de befinner sig i högadolescensen och tankar och funderingar kring sex är väldigt centrala. Studien *Ungdomar och sexualitet, en*

forskningsöversikt år 2005 visar också att ungefär en tredjedel av ungdomarna har haft sitt första samlag när de gått ut nian².

Vidare kommer studien endast att behandla ämnen kring sex och heterosexuell identitet. Jag anser att frågor om samlevnad och t.ex. homosexuell identitet är så omfattande att de inte ryms i denna underökning. Inom ramen för frågor om sex exkluderas frågor om graviditet och abort. Studiens främsta syfte är att undersöka frågor gällande själva samlaget eller sexualdebuten.

I enkäten frågar jag inte vem som startat samtalet om sex när de pratat med ungdomsmottagningen. Då mottagningen inte är någon uppsökande verksamhet utgår jag ifrån att det är eleven själv som gått till mottagningen och då också själv startat samtalet. Vid samtal vänner emellan är jag inte intresserad av vem som startat samtalet, någon av dem har ju startat samtalet när de pratat om sex och vem det är finner jag inte relevant. Det är endast i samtal med vuxna/professionella som jag finner det intressant att undersöka om eleven själv tagit initiativ till samtalet om sex.

Även om skola X ligger i ett mindre samhälle på landsbygden kommer inget fokus att läggas på det utan är något som jag överlämnar till kommande forskning.

2.2.2. Disposition

Uppsatsen inleds med att jag i bakgrunden delar med mig av ett exempel på hur mina diskussioner om sex såg ut när jag själv gick i nian. Därefter följer en kort beskrivning av skola X och några ordförklaringar finns även med. I avsnitt fyra redogörs den tidigare forskning som utförts inom mitt undersökningsområde. I avsnitt fem presenteras de teoretiska utgångspunkterna som jag använt i den statistiska analysen.

I avsnitt sex ges en beskrivning av den metod som använts och hur urvalet i populationen gjorts. Jag redovisar även enkätens konstruktion, eventuella bortfall och etiska överväganden. Vidare redovisar jag även hur datainsamling och inläsning av materialet gjorts och hur analysen gått till. Slutligen diskuteras källkritik och uppsatsens validitet samt reliabilitet.

I avsnitt sju presenteras det insamlade materialet i form av resultat och analys. Avsnittet inleds med en beskrivning av hypoteser och respondenterna, och fortsätter sedan med att redovisa vem eleverna pratar med, vad de främst pratar om och vem som startat samtalet.

² Forsberg, 2006

Resultatet avslutas med en diskussion om samtal med kompisar, vuxna/professionellas påverkan på den sexuella identiteten.

Uppsatsen avslutas i avsnitt åtta med en diskussion som sammanfattar, kommenterar och teoretiserar de resultat som författaren fann utmärkande. Det sker även en diskussion om eventuella ändringar som kunde ha gjorts i enkäten. Diskussionsdelen avslutas med att författaren ger förslag till åtgärder och till vidare forskning.

3. BAKGRUND

3.1. Kalaspuffar

Jag kommer så väl ihåg den där lördagsnatten 1999, jag var 15 år. Jag och min bästa vän hade varit ute på fest och jag skulle sova över hos henne. Hennes mamma var inte hemma så när vi kom hem till henne pratade vi glatt och högljutt, så som tonårstjejer gör. Innan vi gick och la oss åt vi kalaspuffar med mjölk. Samtalsämnet blev som vanligt sex, rättare sagt oralsex, avsugning. Vi pratade ofta om sex, om våra tankar och frågor kring sex. Nattens tankar och frågor om avsugning var många; Hur gör man? Smakar det något? När ska man göra det?

Vi satt där i flera timmar och när vi ätit upp vår mjölk med kalaspuffar kunde vi inte sluta äta av kalaspuffarna. Vi var så mätta att vi hade ont i magen men på något vis kunde vi bara inte sluta. Så länge vi åt av kalaspuffarna kunde vi hålla igång samtalet om avsugning. Tillsist orkade vi naturligtvis inte längre. Mätta och belåtna med vår diskussion gick vi och la oss, förväntansfulla på vad vi skulle prata om nästa gång.

Jag och min bästa vän pratar fortfarande om den natten och ska vi idag prata om sex brukar vi skämtsamt säga ”- Ska vi ta ett kalaspuff samtal”?

Detta var bara ett av många exempel på mina egna diskussioner om sex när jag gick i nian.

3.2. Skola X

Skola X ligger i ett mindre samhälle på landsbygden. Det är en högstadieskola med årskurs 7-9, sammanlagt 366 elever och närmare 60 personal³. Idag går 118 elever i årskurs nio.

Jag har själv gått mina tre år på skola X och de flesta lärare som jag hade då finns fortfarande kvar, detta var också anledningen till varför jag valde skola X. Då jag redan känner de flesta lärarna kan det för dem kännas lättare att släppa in mig i deras verksamhet och göra en enkätundersökning på deras lektionstid, än om jag hade varit främmande för dem.

Vårterminen 2006 gick det 145 elever i årskurs nio med betyg enligt det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet. Av de 145 eleverna var 82 killar och 63 tjejer. 6 elever hade utländsk bakgrund.

³ Skola X hemsida

Av dessa 145 elever var det 86.2 procent som var behöriga att söka till gymnasieskolans nationella program. Det var även 71.7 procent som fått betyg i alla ämnen som ingått i elevens utbildning. Endast 1.4 procent av eleverna år 2006 saknade betyg i alla ämnen⁴.

3.3. Ordförklaringar

STI – Sexually Transmitted Infections, svensk översättning; sexuellt överförbara sjukdomar⁵

Adolescens – Kommer från det latinska orden *adolesco* som betyder växa upp. Adolescens definieras som den tid mellan puberteten och vuxen⁶

Ontologisering – *onto* betyder *vara* och *logos* betyder *lag*. Thomas Ziehes benämning på att ungdomar längtar efter ett stabilare samhälle⁷

⁴ www.siris.skolverket.se/reports 25 mars 2007, 4 april 2007

⁵ www.rfsu.se, 17 april 2007

⁶ Nationalencyklopedin, 17 april 2007

⁷ Johansson/Lalander, (2002)

4. TIDIGARE FORSKNING

4.1. Ungdomars attityd och erfarenhet av sexuell aktivitet

Margareta Forsberg har gjort flera studier om ungdomar och sexualitet. På uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut har hon skrivit *Ungdomar och sexualitet, en forskningsöversikt år 2005*. Rapporten är en komplettering, uppdatering och uppföljning av *Ungdomar och sexualitet, en forskningsöversikt år 2000*. För att samla in aktuell forskning inom området ställdes en förfrågan till universitet och högskolor i Sverige, till kommuner och landsting och till myndigheter och organisationer som verkar inom området. Översiktsrapporten refererar till resultat från 83 publikationer, de flesta har publicerats mellan 2000 och 2005 (Forsberg, 2006).

Studien *Ungdomar och sexualitet, en forskningsöversikt år 2005*, visar bland annat att ungefär en tredjedel av ungdomarna har haft sitt första samlag när de gått ut nian, och ungefär två tredjedelar har haft sin samlagsdebut i gymnasiets årskurs III. De flesta studier visar även att tjejer är något tidigare än killar med att samlagsdebutera, men denna skillnad är liten och handlar i genomsnitt om någon eller några månader.

Faktorer som spelar in vid samlagsdebuterandet visar sig också vara klassbakgrund som svensk eller utländsk bakgrund på gruppnivå (Ibid.).

Fanny Ambjörnsson (2004) visar i sin studie om gymnasieflickor att ungdomar på praktiskt inriktade gymnasieprogram verkar debutera tidigare än de som går på teoretiskt inriktade program. Studien *Brunetter och Blondiner om ungdom och sexualitet i det mångkulturella Sverige* visar att tjejer med utländsk bakgrund debuterar betydligt senare än tjejer med svensk bakgrund, medan killar med utländsk bakgrund samlagsdebuterar något tidigare eller samtidigt som killar med svensk bakgrund (Forsberg, 2005).

Forsberg (2006) skriver att Skeggs menar att det för såväl killar som tjejer är viktigt att bli respekterade, men att tjejers respektabilitet är nära sammankopplat med sexualitet, vilket även Ambjörnsson (2004) skriver. Respektabiliteten är ett sätt att kontrollera den kvinnliga sexualiteten. Tjejer som inte kan kontrollera sin sexualitet inom de ramar som krävs för att hon ska bli betraktad som respektabel blir kallad för hora. Respektabiliteten är även nära sammankopplat med kärleksideologin som innebär att sex endast bör förekomma i fasta relationer – kärlek legitimerar en sexuell relation (Forsberg, 2006).

De flesta ungdomarna verkar nöjda med sina sexuella erfarenheter. När det gällde oral och analsex fanns det stora skillnader. Oralsex är sedan åtminstone ett decennium tillbaka något som praktiseras av i stort sett alla, medan analsex är betydligt mer ovanligt. 15-20 procent av ungdomarna i gymnasiet har idag erfarenhet av analsex. Oral och analsex upplevs olika av ungdomarna, både tjejer och killar är generellt positiva till oralsex och skillnaderna mellan könen är små. Analsex upplevs inte lika positivt av något av könen, men killar är avsevärt mer positivt inställda till det än tjejer.

Under senare år har även frågan om gruppsex inkluderats som ett tema i olika enkäter. Det visar sig att majoriteten, minst 85 procent, inte har erfarenhet av gruppsex. Få ungdomar tar dock avstånd från tanken på gruppsex principiellt. Det finns också en skillnad här mellan könen där dubbelt så många killar som kan tänka sig att pröva gruppsex (Ibid.).

Ett grundläggande mönster i *Ungdomar och sexualitet, en forskningsöversikt år 2005*, är skillnaderna mellan könen. Tjejer och killar förhåller sig olika till en rad olika aspekter som har med sexualitet och intima relationer att göra. Ur ett konstruktivistiskt perspektiv kan detta ses som ett resultat av de könspositioner som kvinnor och män förväntas inta och de sätt vilka de bemöts av omgivningen. Tjejer och kvinnor förväntas att agera respektabelt i sammanhang som har med relationer och sexualitet att göra.

En förändring tycks dock ha skett och sker fortfarande hos tjejer och kvinnor. Förändringen kan ses som en upplösning av den romantiska kärleksideologin som tidigare varit väldigt stark i Sverige. Förändringen av kärleksideologin syns bland annat i resultat om antal livspartners, en ökning av tillfälliga sexuella relationer, en ökad öppenhet för gruppsex och knullkompisar (KK) samt en minskning av antal människor som anser att samlag endast får förekomma i fasta relationer (Ibid.).

4.2. Skillnader mellan könen i sexualiseringsprocessen

Gisela Helmius har gjort flera undersökningar kring ungdomar och sexualitet. I boken *Att bli någon - om identitet och sexualitet i ungdomsåren* (1989) skriver hon:

I sexualiteten söker unga människor inte främst sexuella upplevelser utan snarare en väg att finna sin identitet; att bli någon, att behövas och räknas
(s. 5).

Helmius (1989) tar upp hur den sexuella socialisationen ser sig olika för flickor och pojkar. Under uppväxtåren lär sig pojkar t.ex. känna sitt underliv och sin kropps sexuella reaktioner i högre utsträckning än flickorna. Pojkar och flickor lär på olika sätt att utveckla en beredskap att uttrycka känslor i sexualiteten. Flickor växer upp med underlivet snarast som en obekant del av kroppen, de kan inte se sitt könsorgan så som pojkar kan. Flickor lär sig att uttrycka känslor i ord, smeksamhet och beröring. Man skulle kunna säga att flickor lär sig ett ”emotionellt” språk, medan pojkar lär sig ett ”sexuellt” språk, en närhet att i sexualitet, i sexuella ord och handlingar uttrycka känslor. Det ena språket är väl så gott som det andra, menar Helmius (1989), bara man är medveten om att det finns skillnader. Samtidigt föreskriver inlärd könsroller förväntningar på ett visst beteende från kvinnors och mäns sida. Kvinnor förväntas i högre grad vara förstående, omtänksamma och emotionella medan män förväntas vara handlingskraftiga, prestationsinriktade och initiativrika.

Vidare skriver Helmius (1989) att pojkar har ett försprång framför flickorna i ungdomstidens sexualiseringsprocess. Bland annat känner de sin kropps sexuella reaktioner bättre, har i högre utsträckning erfarenhet av onani och anser, oberoende av egna sexuella erfarenheter, att sex är viktigt. Först när flickor skaffat sig egen erfarenhet av samlag börjar de anse att sex är viktigt, onanerar i högre utsträckning och ser sig själva som sexuella varelser. Man skulle kunna se skillnaderna mellan könen som att pojkar mer automatiskt hamnar i sexualiseringsprocessen medan flickor måste ”väckas” för att bli medvetna om det sexuella perspektivet.

Pojkar har dock i mindre utsträckning än flickor tillgång till en individuell och personlig rådgivning i en vuxenrelation. Den obligatoriska sexualundervisningen i skolan utgör för många pojkar en grundläggande viktig källa till kunskap (Ibid.). Därför är det bekymmersamt att se att flera svenska studier visar att skolans sex – och samlevnadsundervisning varierar markant från skola till skola då undervisningen är väldigt beroende av enskilda lärares engagemang och förmåga att diskutera ämnet (Forsberg, 2000). I socialstyrelsens rapport *Ungdomars behov av samhällets stöd- en lägesbeskrivning* (2005) uttrycker ungdomarna en kritisk syn på skolans sex – och samlevnadsundervisning. De anser att undervisningen är alltför teknisk och handlar för lite om känslor. Även i *Ungdomar och sexualitet, en forskningsöversikt år 2000* kan man generellt se att eleverna ofta efterlyser mer möjlighet till att reflektera och diskutera sex – och samlevnadsfrågor (Forsberg, 2000).

För flickor utgör sex – och samlevnadsundervisningen snarare ett komplement till den upplysning de får i hemmet. Dessutom ligger det för flickor närmare till hands att få ytterligare tillgång till individuell upplysning, då frågor om flytningar, menstruation och preventivmedel legitimerar kontakt med professionell rådgivning och därmed ger tillfälle att

diskutera andra frågor gällande sex och den egna sexualiteten. Pojkar saknar denna typ av självklara ”öppningsfrågor” till professionell och individuell information, för dem krävs det större mod och kanske större problem för att nå kunskap via personlig rådgivning (Helmius, 1989).

4.3. Vart ungdomar får kunskap om sexualitet

Frisen/Hwang (2006) skriver att det oftast inte är slumpen som avgör vem man vänder sig till vid problem. Det beror på vad man vill mötas av – någon som tycker synd om en eller ger råd. Någon som tycker att man skall rycka upp sig eller någon som har större bekymmer än en själv så att ens egna ter sig små.

I en enkätundersökning som vände sig till ungdomar mellan 16 och 25 år över hela landet och som utfördes på uppdrag av Lafa (Landstinget förebygger aids, Stockholm) uppgav 67 procent att de huvudsakligen fick sin information om sexualitet och preventivmedel i skolan. 33 procent ansåg också att skolan var bäst på att ge kunskaper inom detta område. På andra plats när det gällde att ge ”mest” och ”bäst” kunskap uppgav ungdomarna tidningar/radio/tv/video som informations och kunskapsförmedlare (Forsberg, 2000).

I en studie från Uppsala 1999 uppgav gymnasieungdomar att de fått ”bäst” kunskap om sexualitet från tidningar. På andra plats uppgav de kompisar och på tredje plats lärare (Ibid.).

Helmius (1989) menar att kunskap om sexualitet oftast förmedlas av vuxenvärlden, bland annat genom hem och skola. Mammor anses vara vardagens främsta sexualupplysare. Trots detta uppgav av 1200 högstadiel elever, drygt en fjärdedel av tjejerna och mer än hälften av killarna att deras mödrar aldrig hade talat med dem om sex. Fäder utgjorde en försvinnande liten insats som källa till kunskap om sex, för såväl sina döttrar som söner.

En undersökning gjord i USA av Roberts m.fl. visade att kommunikationen mellan amerikanska föräldrar och deras barn var dålig när det gällde sexuell inläring. 1400 amerikanska föräldrar till barn mellan tre och elva år tillfrågades om sina erfarenheter av sexualupplysning till sina egna barn. Föräldrarna ansåg att barnet borde känna till vissa saker om sex, men förväntade sig att barnet själv skulle ta upp frågor. Samtidigt upplevde föräldrarna stora svårigheter med att besvara och bemöta eventuella frågor och funderingar

kring sex. Vid nio till elva års ålder hade de flesta barnen slutat att fråga sina föräldrar om sex (Helmius, 1989).

Helmius (2000) skriver att ungdomar i stor utsträckning litar på den kunskap som hemmet förmedlar, samtidigt som de i högre utsträckning skulle vända sig till kamrater om de själva ville diskutera frågor kring sexualitet. Tillsammans med kamrater söker sig unga människor, med utgångspunkt från hemmets värderingar, fram till egna värderingar och underlag för handlingsbeslut. Men vidare skriver hon att avgörande bland ungdomar om vad som är rätt och fel i sexuellt handlande inte sker i en autonom ungdomsvärld avskärmd från övriga samhället. Även kamratgrupperna har genom vuxenvärlden interaktionaliserat samhällets normer och värderingar kring sexualitet. Interaktionen med det omgivande samhället sker både inom den egna kamratgruppen och mellan kamratgruppen och vuxenvärlden. Denna ständiga interaktion med samhället sker alltså främst genom tre huvudsakliga arenor: hemmet, skolan och kamratgruppen.

Studien *Tonåringar sex och samlevnad* bygger på Skolöverstyrelsens enkätundersökning SAM 73-90, genomförd bland ca 2000 17-åringar runt om i Sverige 1990. Studien undersöker bland annat vilka erfarenheter 17-åringar har av sex, om de använder preventivmedel, vad de anser om skolan sex – och samlevnadsundervisning och om ungdomarna har någon att prata med. Det är det sist nämnda, vilka ungdomarna har att prata med, som jag främst kommer att behandla i detta avsnitt.

95 procent av ungdomarna hade en bästa vän. För tjejer var det så gott som alltid en annan tjej. För killarna var det oftast en annan kille men det var vanligare att en kille hade en tjej som sin bästa vän än tvärt om.

Nästan alla tjejer hade sin mamma som samtalspartner. Endast sex procent uppgav att de aldrig pratat med sin mamma om förälskelse, sex, preventivmedel, STI och HIV/aids (svarsalternativen). Förälskelse var det som tjejerna oftast pratade om med sin mamma, följt av, p-piller, graviditet, HIV/aids, sex, STI och kondom, i nämnd ordning. 75 procent av tjejerna hade också pratat med sin pappa. Även där var förälskelsen det vanligaste samtalsämnet, följt av HIV/aids, graviditet, p-piller, sex, STI och kondom, i nämnd ordning. Oftast pratade dock tjejerna med sin mamma.

Killarna pratade inte lika ofta med sina föräldrar om sex och samlevnad, men de talade oftare med sin mamma än pappa. 74 procent hade pratat med sin mamma om något av de angivna ämnena, 58 procent hade pratat med sin pappa. Hälften av killarna hade pratat om förälskelse med sin mamma, jämfört med 34 procent för pappan (Edgardh, 1992).

Både Helmius (1989) och Edgardh (1992) visar alltså att tjejer ofta pratar med sin mamma kring sex. Killar pratar inte i lika hög grad med sina föräldrar om sex men flest pratar dock med sin mamma.

Endast en procent av tjejerna uppgav att de inte pratade om sex – och samlevnad med någon väninna. 99 procent uppgav alltså att de pratade om sex – och samlevnad med någon väninna. Förälskelse toppade även där samtalsämnena, men alla samtalsämnena var högaktuella. Inget enda ämne hade berörts av färre än 72 procent. Tjejer pratade också mycket med killkompisar, 87 procent uppgav att de hade gjort det. Närmare hälften hade pratat med en killkompis om kondom.

Killar pratade också vid sinsemellan. 84 procent av killarna uppgav att de har pratat med killkompis eller killkompisar om något/några av de angivna ämnena. Sex toppade samtalsämnena, följt av förälskelse. Ca hälften av killarna hade pratat med en killkompis eller killkompisar om graviditet, HIV/aids, STI och kondom.

Ungdomar som samlagsdebuterat före 15 års ålder hade i högre utsträckning än andra ungdomar pratat med båda sina föräldrar och kompisar om sex och samlevnad (Ibid.).

Den avslutande frågan i studien var vem man skulle vända sig till med frågor om sex. Svartalternativen var där: mamma, pappa, olika vuxna utanför familjen och skolan, lärare, personal vid ungdomsmottagning, tjej – och killkompisar, flickvän/pojkvän. De allra flesta uppgav flera personer, både jämnåriga och vuxna som de kunde vända sig till. För tjejerna var de sju vanligaste alternativen: killkompis, mamma, lärare, pojkvän, personal vid ungdomsmottagning, äldre syster och pappa. De vanligaste alternativen för killarna var: flickvän, mamma, killkompis, pappa och lärare följt av personal vid ungdomsmottagning. Endast två procent av tjejerna och tio procent av killarna uppgav att de inte skulle ha någon alls att prata med (Ibid.).

Även Frisells (1996) undersökning *Kärlek utan sex går an...men inte sex utan kärlek* visade att tjejernas mödar, andra kvinnliga släktingar och kamrater var viktiga kunskapsförmedlare och samtalspartners vid frågor om sexualitet. Även skolpersonalen via sex – och samlevnadsundervisningen var viktiga kunskapsförmedlare.

4.4. Gruppens betydelse för identitetsutvecklingen

Socialisering och sexualisering sker inte i ett vacuum utan i samspel med det omgivande samhället... (...) (Helmius, 1989:32)

Thomas Johansson och Philip Lalander har tillsammans skrivit *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2002), där de beskriver gruppens och kulturens betydelse för identitetsutvecklingen. Jag kommer att främst att fokusera på gruppkulturens betydelse för identitetsutvecklingen.

Under högadolescensen blir ungdomen enormt självcentrerad och jaget ”laddas” med narcissistisk energi. Denna självcentrering medför även en viss bräcklighet, bubblan spricker lätt. Ungdomar dras till olika grupper i sitt sökande efter bekräftelse, deltagande i gruppen har en avgörande betydelse för ungdomars identitetsskapande. Gruppen, kamratgänget eller för tjejernas del väninnyaden eller – triaden medverkar antingen till att förstärka fantasierna om osårbarhet eller till att förankra individen i ett stabilt socialt sammanhang. Under jakten på oberoende är utvecklingen långt ifrån linjär, frigörelse och mognad förekommer parallellt med extrem längtan efter beroende och trygghet (Johansson/Lalander 2002).

Vidare skriver Johansson/Lalander (2002) att ungdomsforskaren Thomas Ziehe menar att många ungdomar längtar efter ett mer stabilt samhälle, men att detta längre inte existerar. Genom gruppen bygger de istället upp ett samhälle som påminner om det de längtar efter. Johansson/Lalander (2002) skriver att Ziehe benämner detta med ontologisering som betyder att skapa lagar och regler kring den egna existensen. Därmed upplevs världen som stabilare och det egna varat upplevs som mer betydelsefullt.

För killar utgör deltagandet i ett eller flera gäng ett centralt led i könsocialisationen. I gänget lär de sig de koder, språk och ritualer som leder vidare till den ”manliga gemenskapen”. Inom killgänget finns ofta en tydlig maktfördelning, konkurrens, specifika rollfördelningar och en allmänt utbredd instrumentell rationalitet där det känslomässiga maskeras.

Gänget fungerar dock inte enbart som en förberedelse inför vuxenlivet utan inrymmer också drömmar, längtan och strävan efter intimitet. Denna närhet kan för unga män vara svårt att uppnå. Intimitet är för män striktare reglerad än för kvinnor. Den manliga gemenskapen präglas t.ex. ofta av homofobi. Kramar, pussar och andra intima beteenden är endast tillåtna under speciella förhållanden som när fotbollslaget gör mål m.m. Den intimitet som utvecklas

inom killgänget kan beskrivas som homosocialitet och inrymmer en specifik blandning mellan en strävan efter intimitet, en strikt reglerad gruppgemenskap och behov av att upprätthålla fasta gränser mot omgivningen (Ibid.).

Homosocialitet är alltså disciplinerad intimitet och syftar till att hålla samman gruppen och skapa en stark kollektiv känsla. Den manliga gemenskapen bottnar i en längtan och en rädsla för intimitet. Rädslan för intimitet kan förklaras genom att det ofta förknippas med ”det kvinnliga” och det Andra. Homosocialitet utgör därför en effektiv mur mot kvinnor och det som betraktas som ”det kvinnliga”. Homosocialiteten utgör därmed också en paradox; den syftar till att skapa intimitet men sluter sig samtidigt samman och bildar ett skydd gentemot allt som betraktas som ”feminint” (Ibid.).

Kvinnor utgör ett hot mot männens identiteter och solidaritetsstrukturer. För att hantera detta hot använder sig män av olika strategier. Johansson/Lalander (2002) fick i Sue Lees *Sugar and Spice. Sexuality and Adolescent Girls* en inblick i hur killarna använde skvaller för att ”hålla tjejerna på mattan”. Enligt Johansson/Lalander (2002) visade Lees att det är det vanligt att unga tjejer kallas för slampor och får ett dåligt rykte. De menar att detta inte är slumpen utan är ett konsekvent och raffinerat system som verkar för att underordna och förtrycka tjejer. Nedvärderande ord som hora, luder och madrass fungerar som en kontroll av tjejernas aktiviteter och rykte, till killarnas fördel. Någon motsvarighet för killar finns inte. Det finns dock andra undersökningar som tyder på att denna över- och underordning inte är så tydlig och ibland även mindre väsentlig för forandet av den sexuella identiteten. Johansson/Lalander (2002) beskriver även de strategier som Lees tar upp som tjejer använder sig av för att göra motstånd mot den manliga hegemonin. Några av dessa är följande:

Aktivt motstånd: Ett sätt att bestrida killars försök att tala nedsättande om det andra könet är att göra aktivt motstånd vilket den nyfeministiska rörelsen Riot Girrrls är ett exempel på.

Resignation: Tjejerna ger upp och under ordnar sig. De utvecklar ett synsätt där killarnas beteende ses som naturligt och de försvarar deras beteende.

Undvikande: Tjejerna tonar ner sin egen sexualitet och undviker att utsättas för killarnas sexuella korseldar. Genom detta försöker de försvara sin egen självkänsla.

Konkurrens: Genom ironi, satir eller andra metoder kan unga kvinnor aktivt formulera ett motstånd mot mansvärdet och utgöra ett hot mot unga mäns försök att bibehålla makten (Johansson/Lalander, 2002).

Både killar och tjejer får lära sig vad som är passande för respektive kön, hur man bör klä och uppföra sig etc. Detta gäller även på vilket sätt man bildar grupper. Medan killar bildar gäng organiserar sig tjejer i väninnyader och – triader. Denna form av vänskapsband växer framförallt fram i privata sfärer, som hemmet, medan killar lär sig att behärska den offentliga arenan (Ibid.).

Johansson/Lalander (2002) menar att samtidigt som tjejer ägnar sig åt kläder, mode och andra estetiska aktiviteter skapas ett intimt rum som lämpar sig för diskussioner om relationer, känslor och problem. I t.ex. provrum skapas en intim miljö som utgör en kontrast till killars arena som består av det offentliga.

Johansson/Lalander (2002) beskriver även hur Elisabeth Öhrn menar att väninnyaden utgör basen för en kollektiv mobilisering, som skulle innebära att tjejer lär sig att utnyttja den intima relationen såväl som kollektiva krafter för att få fram sina viljor och göra sig hörda.

Inom ramarna för de normer och regleringar av sexualitet som dominerar i samhället, skapar ungdomar egna modeller för hur de skall förhålla sig till frågor om sexualitet och samlevnad. Den egna socialisationen skiljer sig naturligtvis från den som samhället via t.ex. skola försöker frammana. Samtidigt finner man bland ungdomarna allt ifrån den mest liberala till den mest konservativa (Ibid.).

5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

För att besvara ovanstående frågeställningar har jag valt att utgå från utvecklingspsykologi och socialkonstruktivism där jag fokuserar på identitetsutveckling, d.v.s. hur människans identitet skapas.

5.1. Utvecklingspsykologi

Under adolescensen finns alla de nödvändiga ingredienserna för en identitet närvarande: de fysiologiska, de kognitiva, de sexuella och de sociala förväntningarna (Marcia, 2006).

Frisén/Hwang (2006) beskriver hur Erik H. Erikson utgår från åtta olika utvecklingsfaser som alla innehåller en utvecklingskonflikt, en positiv och en negativ. Dessa olika stadier är fram till ungdomsåren i ordning: 0-1,5 år *tillit* kontra *misstro*, 1,5-3 år *självständighet* kontra *tro på egen förmåga*, 3-5 år *initiativ* kontra *skuld känslor*, 6-12 år *aktivitet* kontra *underlägsenhet*, 13-18 år *identitet* kontra *identitetsförvirring*.

För att utvecklingen i ett stadium ska bli så bra som möjligt behöver utvecklingsuppgifterna i de tidigare stadierna blivit lösta på bästa sätt. Utan en grundläggande tillit, självständighet, initiativförmåga och förmåga till aktivitet är det svårt att utveckla en stabil identitet under ungdomsåren. Den negativa lösningen på konflikten i ungdomsåren är identitetsförvirring, det innebär en osammanhängande och ofullständig identitet. Det kan röra sig om allt från allvarliga förvirringstillstånd till att inte riktigt veta vem man är.

Viss rollförvirring är dock nödvändig som en del av en normal identitetsutveckling. Samspelet med andra, både med jämnåriga och med vuxna är nyckeln till en positiv lösning av ungdomskrisen. Andra personer fungerar som speglar som hjälper ungdomen att skaffa sig en bild av vem hon eller han är. Optimal identitetsutveckling innebär att ungdomen hittar sociala roller och grupper som går väl ihop med den egna biologiska och psykologiska förutsättningarna.

Vidare skriver Frisé/Hwang (2006) att Erikson anser att det är viktigt att ungdomen får ett slags andrum från ansvar och plikter, ett psykologiskt moratorium. Denna tid bör vara en sökande period där ungdomen kan leva lite vid sidan av samhället och experimentera med olika, tillfälliga roller. Man skulle kunna se det som en tid för ungdomen att "hitta sig själv". Marcia (2006) skriver att Erikson anser att identitet är ett nödvändigt villkor för intimitet eller närhet, d.v.s. en stabil identitet i tonåren ger en väl utvecklad känsla för intimitet i de tidiga

vuxenåren. Vidare skriver Marcia (2006) att varken Erikson eller andra forskare som studerat identitetsstatus uppfattar den initiala identiteten som den slutgiltiga.

Smedler/Drake (2006) skriver att sociologen och psykoanalytikern Nancy Chodrow menar att föräldrar bemöter sina barn olika beroende på vilket kön de har. Modern reagerar annorlunda gentemot pojken då han är av det andra könet. Såväl hennes medvetna som omedvetna känslor och förhållningssätt till det andra könet kommer att färga hennes samspel med sin son. På motsvarande sätt reagerar hon på flickan, och förhåller sig medvetet och omedvetet till henne, som en av det egna könet. Under de första levnadsåren integreras pojken och flickan i att vara olik respektive samma som modern.

Det tycks som att den sexuella identiteten är grundlagd redan vid 18 – 24 månader ålder (Havnesköld/Risholm, Mothander, 1997). Under objektrelationsutvecklingen, på väg mot självständighet och den första identiteten, behöver pojken så småningom ta avstånd från mamman, som är olik. Flickans väg mot självständighet skiljer från pojkens. Hon får inte den draghjälp som pojken får utav att vara olik sin mamma. Pojkens separation och individuation ter sig ofta mer markant och abrupt än flickans.

Föräldrar tolkar även sina barns signaler olika beroende på om det är flicka eller pojke. En pojke som skriker tolkar modern som tecken på hunger, trötthet eller ilska, medan flickans signaler oftare tolkas som en närhetsönskan. En konsekvens av detta är att pojkens identitet knyts till prestation och olikhet, medan flickans identitet knyts till intimitet och närhet (Smedler/Drake, 2006). Smedler/Drake (2006) skriver att enligt Chodrows är den manliga strategin för att skydda sin identitet att skapa avstånd genom att avlägsna sig. Den kvinnliga strategin för att skydda sin identitet är det motsatta, och går ut på att minska avståndet och närma sig. Bjerrum, Nielsen/Rudberg (1991) menar att genom att modern bemöter sin dotter som av samma kön, tränas flickan i närhet och utvecklar ett stort bekräftelsebehov. När hon sedan i tonåren ska frigöra sig från modern är bekräftelse från andra, både andra vuxna och jämnåriga, viktiga. Då pojken som barn blir bemött av sin mamma som olik, tränas han i att skapa avstånd och separerar tidigare från sin mamma. Bekräftelsebehovet från andra i tonåren tycks därför inte vara lika stort killar som för tjejer.

Även om pojkar och flickor ofta bemöts olika från födseln får man inte glömma bort att bemötandet av olika kön ter sig olika i olika familjer och kulturer. Miljön påverkar alltså könsidentiteten. Detta innebär bland annat att pojkar automatiskt inte tycker om vildare lekar och flickor inte automatiskt tycker om vårdande lekar med dockor. Men om de får möjlighet

att utöva dessa lekar och uppmuntras av omgivningen kommer de troligtvis att fortsätta med det (Havnesköld/Risholm, Mothander, 1997).

Vid adolescensen blir känslolivet intensivt, förhållandet till föräldrarna förändras och kamratgrupper får en stor betydelse. Tidigare har barnet varit beroende av föräldrarnas bekräftelse men nu förskjuts detta till personer utanför familj, släkt och skola. Andra vuxna (som fotbollstränaren) och kamratgruppen betyder allt mer för självkänslan (Ibid.). Både barn och ungdomar ser upp till personer som är några år äldre (Erling/Hwang, 2001). I den tidiga adolescensen är förälskelse och idealisering vanlig. Den preadolescenta förälskelsen är ett betydelsefullt gränsöverskridande på väg mot mogen sexuell identitet och kärlek (Havnesköld/Risholm, Mothander, 1997).

Att hantera intimitet och autonomi är under ungdomsåren centrala utvecklingspsykologiska uppgifter. Här spelar vänskapsrelationerna en avgörande roll. Ungdomar tillbringar mycket tid tillsammans med sina vänner, de fungerar både som modeller och bollplank för frågor om identitetsutveckling. Vänskapsrelationer underlättar även för tonåringen att känslomässigt separera från familjen och mer bli en egen individ som kan stå på sina egna ben.

De känslomässiga kontakterna består, i början av ungdomstiden, av vänner av samma kön (Erling/Hwang, 2001), för att senare, för de flesta, ersättas av parförhållanden (Frisén, 2006). Killars sexprat i början av puberteten är ofta fyllt med fantastiskt skryt. En omständighet som då kan tänkas vara problematisk för killar, är att de är överlämnade åt sin egen osäkerhet. Killar har svårt för att vända sig till killgruppen med sexuella problem. Även om tjejer inte är särskilt öppna mot varandra vid konkreta sexuella erfarenheter är osäkerheten ändå ett accepterat tema. Vid tröst och intima samtal vänder sig därför ofta killar till tjejer för att ”lätta sitt hjärta”, för att därefter hota henne om hon någonsin berättar för någon om vad som hänt och vad han sagt, ett sätt för killen att behålla kontrollen (Bjerrum, Nielsen/Rudberg, 1991).

Under ungdomstiden vaknar en lust och ett behov av att skaffa sig sexuella erfarenheter, detta bottnar bland annat i de biologiska förändringar som sker under puberteten. I de tidiga tonåren kan längtan efter att vara ihop med någon också ses som en önskan till att få ta del av samma erfarenheter som kamraterna får.

Sexualitet är ett av de mänskliga grundbehoven och den växer sig starkare under tonåren, samtidigt som kamraters inflytande minskar ju äldre de blir. Under ungdomstiden är den vanligaste förekommande formen av sexuella handlingar, onani (Frisén, 2006).

5.2. Socialkonstruktivism

Utvecklingspsykologin innehåller visserligen föreställningar om vad mognad är, hur sexualitet formas och vad en bra utveckling är, men den saknar en mer detaljerad diskussion om hur relationer mellan individ och samhälle ser ut.

Repstad (1997) skriver att socialpsykologen George Mead är en viktig teoretiker som varit med och grundat symbolisk interaktionism. Enligt Repstad (1997) betonar Mead vikten av samspelet mellan individen och den materiella och mänskliga omgivningen. Vidare skriver Repstad (1997) att Mead menar att varje barns medvetande växer fram i ett socialt sammanhang, barnets utveckling sker i relation till signifikanta andra (främst föräldrarna). Genom att föräldrarna och andra viktiga i barnets liv reagerar på olika beteenden som barnet uppvisar lär det sig de sociala betydelseerna. I denna process där medvetande föds utvecklas även barnets subjektivitet. Mycket av det som barnet tänker får det utifrån, men kapaciteten att tänka, och reflektera uppstår samtidigt i denna process. Månson (2000) skriver att enligt Mead är därför varje människas tänkande socialt skapat, men inte socialt förutbestämt. Meads interaktionistiska tankegångar har vidareutvecklats till bland annat social konstruktivism, vilket följande avsnitt skall behandla.

Frisén/Hwang (2006) skriver att både Anthony Giddens och Thomas Ziehe betraktar identitet som något som är socialt konstruerat – identiteten skapas i en kulturell och social omgivning. Enligt Frisé/Hwang (2006) menar Ziehe att dagens ungdomar till följd av bland annat en arbetsmarknad som inte längre är begränsad till lokalsamhället eller ens den egna nationen, en TV- kultur som påverkar våra värderingar ända in i hemmet, och en ungdomskultur som profilerar sig mot de vuxna, blivit friställda från de traditioner som förut burit upp den unga generationen. Detta innebär både begränsningar och möjligheter till nya livsvägar. Ungdomars utveckling blir beroende av personliga val och värderingar, samtidigt som ekonomin ofta gör det svårt att förverkliga dessa individuella mål. Ungdomar är alltså befriade från traditioner men istället utsatta för den vilshet och ångest det innebär att inte ”veta sin väg”. Det nya samhället skapar frihet och möjligheter till många olika alternativ, men det skapar också både ångest som vilshet kring identitet och sociala roller.

Vidare skriver Frisé/Hwang (2006) att även Giddens menar att individers identitetsutvecklande är direktrelaterat till förändringar i samhället. Identiteten är en reflexiv process, där individen skapar en sammanhängande och meningsfull berättelse om sitt liv. Berättelsen om den egna identiteten måste fortlöpande utvecklas och ändras i relation till all den nya information som alla individer möter. Frisé/Hwang (2006) skriver att Giddens likt Ziehe, menar att det har skett och fortfarande sker en uppluckring av tidigare modeller för att förstå sig själv och relationen till omvärlden. Identiteten är inte ett givet tillstånd utan under ständig konstruktion allt eftersom nya erfarenheter tillfogas.

Psykologiska utmaningar skapas hela tiden i samspel med omgivningen och inte inom en själv. Inom utvecklingstänkandet är det individen som förändras, utvecklas och mognas i ett stabilt samhälle, socialkonstruktivisterna menar att denna bild behöver ersättas av en tanke om en föränderlig aktör och struktur. I relation till en föränderlig omgivning skapas vår identitet (Johansson, 2006).

SOCIALT KONSTRUERAT KÖN

”Man föds inte till kvinna, man blir det!”

Detta är Simone de Beauvoirs mest kända citat och finns i hennes bok *Le Deuxième Sexe* (1949), på svenska *Det andra könet*.

Socialkonstruktivistisk teori förnekar inte de biologiska olikheterna mellan människor, men ifrågasätter uppdelningen av kön som den objektiva sanningen, fri från värderingar. I fokus för socialkonstruktivism står alla de komplexa sociala innebörder, värderingar och handlingar som uppdelningen av kön legitimerar. Det handlar bland annat om förväntningar om vad som anses passande för individer av det ena eller andra könet. När någon avviker från de typiska könsbundna förväntningarna blir det tydligt att kön inte är något som man är, utan ständigt måste göra. Exempel på det är när en tjej intresserar sig för ”typiska manliga” intressen som bilar. Hon anses då vara otillräcklig som tjej, samma gäller för en kille som intresserar sig för ”typiska kvinnliga” intressen som smink. Han får då veta att han är kille på fel sätt. Socialkonstruktivism handlar även om den över och underordning som finns idag mellan män och kvinnor. Ett annat centralt tema är att lyfta fram människors individuella olikheter och undersöka deras möjliga handlingsutrymme (Smedler/Drake, 2006).

Socialkonstruktivismen menar att våra olika könpositioner är ett resultat av ständig pågående konstruktion och dekonstruktion. Det är processer som äger rum i samspel mellan individer och grupper och har kopplingar till såväl övergripande diskurser som lika deldiskurser (Forsberg, 2005).

Smedler/Drake (2006) beskriver hur Judith Butler är filosof och har haft stor betydelse för den socialkonstruktivistiska teoriutvecklingen kring kön. Smedler/Drake (2006) skriver att Butlers utgångspunkt är att kön är att göra, inte att vara. Smedler/Drake (2006) skriver att Butler använder begreppet performativitet som benämning för iscensättandet av kön. Performativitet uppmärksammar den skapandeprocess som uppstår mellan olika aktörer i varje vardagskulturells sammanhang. Vidare skriver Smedler/Drake (2006) att Butler menar att performativitet är det system av handlingar med vilka vi gör kön i vardagen. Det handlar bland annat om hur vi tar plats, hur vi pratar och vad vi intresserar oss för. Att dessa meningsbärare ständigt skapas och återskapas tar könsordningen för givet. Upplevelsen av en identitet uppstår då vi agerar eller gör kön på ett konsekvent och förutsägbart sätt.

6. METOD

I min undersökning har jag haft två handledare. Anna Nelson som varit min huvudhandledare och Torun Österberg som hjälpt mig med den statistiska analysen.

6.1. Val av metod

Det är undersökningens syfte och frågeställningar som avgjort valet av metod. Eftersom målet är att undersöka en hel årskurs valde jag en kvantitativ undersökning. Med hjälp av enkäter når man ut till fler elever än vad man hade gjort med intervjuer. Fördelen med att använda enkäter framför gruppintervjuer är att eleverna inte påverkas av varandras svar, och chansen att svara ärligt ökar när de är helt anonyma. Dessutom minskas risken för intervjuareffekt (Körner/Wahlgren, 2002). En av nackdelarna med enkäter är att det inte finns någon möjlighet till att ställa följdfrågor som eventuellt väcks, vilket man kan i en intervjusituation.

6.2. Urval

Målpopulationen är ungdomar på högstadiet. Men då det är omöjligt att på 10 veckor undersöka alla ungdomar på högstadiet, utgör eleverna i nionde klass på skola X rampopulation. Är populationen man ska undersöka liten är det mest praktiskt att studera samtliga individer (Körner/Wahlgren, 2002), vilket denna studie gör. Eftersom alla elever finns registrerade på skolan var det inget problem med något mörkertal (Körner/Wahlgren, 2002). Körner/Wahlgren (2002) skriver att en totalundersökning innebär lite information från många, vilket är vad jag vill uppnå med denna undersökning.

6.3. Enkäten

Den enkät som använts i undersökningen består av 41 frågor som är uppdelad i två delar (se bilaga 1). De flesta frågorna är slutna, d.v.s. frågor som besvaras via att man sätter ett kryss vid det man tycker. Öppna frågor har en tendens att bli obesvarade, vilket majoriteten i denna undersökning också blev. Öppna frågor kan också påverka validiteten genom att undersökningenspersoner svarar på något annat, än det man frågar efter (Giota, 2005). Trots detta valde jag att ha ett öppet svarsalternativ vid följdfrågorna: *om vad har ni pratat om och vem på skolan har du pratat med*, ifall mina svarsalternativ inte skulle vara tillräckliga. Vid sista frågan kunde eleverna skriva om de hade något att tillägga, vilket väldigt få gjorde. De flesta elevarena ansåg alltså att mina svarsalternativ var tillräckliga.

Innan jag utformade enkäten tittade jag några tidigare liknande studier för att få inspiration och hjälp med hur jag borde formulera frågorna, och på så vis undvika misstag gällande formuleringar, detta rekommenderas även av Elofsson (2005). På detta vis försökte jag både öka validiteten och reliabiliteten (Elofsson, 2005).

Jag byggde sedan upp enkätfrågorna med hjälp av Körners/Wahlgrens (2002) tips om frågeformulär som bl.a. handlar om att använda ett lättbegripligt språk, undvika ledande frågor och att fråga om en sak i sänder. Detta för att få ett så litet svarsbortfall som möjligt och hålla uppe elevernas intresse under den tid det tar att fylla i enkäterna (Körner/Wahlgren, 2002). Jag fick även handledning på utformningen av enkäten.

Enkäten inleds med en fråga om vilket kön eleven har. De två följande frågorna handlar om eleven funderat något på sex och om han/hon pratat med någon om sex. Resterande frågor i del ett handlar om vem eleven pratar med om sex. Svartalternativen är: föräldrar, mamma, pappa eller båda, annan i släkt/familj t.ex. syskon, personal på ungdomsmottagningen, personal på skolan, lärare, skolsköterska, kurator eller annan, annan vuxen t.ex. personal på fritidsgård eller fotbollstränaren, bästa kompis och övriga vänner. Följdfrågorna till dessa är om vad de pratar om, svartalternativen är: preventivmedel, sexualdebut, onani, själva samlaget/olika sätt att ha sex, könssjukdomar och annat.

Vid de frågor som eleven inte hade pratat med en person fick han/hon hoppa över följdfrågorna till den personen. Några frågor handlar även om vem som startat samtalet om sex. Den sista frågan i del ett handlar om vem eleven helst vill prata med vid frågor om sex, svartalternativen är samma som vid vem de pratar med. Del två skulle besvaras av alla. De första frågorna i del två handlar om hur det känns/skulle kännas att prata med olika personer. Svartalternativen är; *jätte lätt*, *ganska lätt*, *ganska svårt* och *jätte svårt*. De sista frågorna handlar om hur mycket eleven skulle vilja prata om sex med olika personer, svartalternativen är; *mer*, *mindre* och *bra som det är*.

6.4. Bortfall

Det finns två typer av bortfall, internt bortfall och externt bortfall. Externt bortfall är när elever av någon anledning inte är med vid ifyllnadstillfället t.ex. p.g.a. sjukdom eller när eleven av någon anledning väljer att inte fylla i enkäten. Det går 118 elever i nionde klass på skola X. Endast två elever valde att inte besvara enkäten vid ifyllnadstillfället, 20 elever var frånvarande från lektionstillfället, detta ger mig ett externt bortfall på 22 elever. Jag tror dock

inte att bortfallet av de 20 elever som var frånvarande från ifyllnadstillfället påverkar resultatet, då t.ex. skolk eller sjukdom inte är förknippat med vem man pratar med om sex. Jag tror heller inte att resultatet skulle påverkas något av de elever som valde att inte fylla i enkäten, även om deras åsikter skiljde sig från mängden, då de endast var två stycken.

Internt bortfall är bortfall i en ifylld enkät, d.v.s. att eleven valt att inte svara på en enskild fråga. I enkäten finns frågor som eleven kunde hoppa över om han/hon inte berördes av den och de kommande som hörde till samma ämne, dessa räknas dock inte till det interna bortfallet då det var ”tillåtet” att hoppa över dem. Det interna bortfallet i min studie är vid vissa frågor ganska stora. Störst är det interna bortfallet vid sista frågan om vem eleverna helst vill prata med om sex, endast ett svarsalternativ var tillåtet men flera elever kryssade ändå i flera alternativ. Vanligast var att eleverna kryssade i bästa kompis och övriga kompisar. Då endast ett alternativ var tillåtet fick jag se detta som ett bortfall, varvid svarsfrekvensen sjönk. Vid frågan om vad de pratat om vid ungdomsmottagningen är det interna bortfallet 10.4 procent, vad detta beror på vet jag inte. Det tredje största interna bortfallet är vid vilket kön bästa kompis har, detta beror på att flera elever valde att kryssa i bägge könen, trots att bara ett alternativ var tillåtet. Även detta fick jag se som bortfall. Det interna bortfallet påverkar naturligtvis resultatens tillförlitlighet, men då det vid de flesta frågorna handlade om att de ville kryssa i flera alternativ påverkas resultatet snarare av att fler helst hade velat prata med sin bästa kompis och övriga kompisar om sex.

96 elever besvarade ändå enkäten men detta är ganska få och därför kommer det att bli svårt att se signifikanta skillnader mellan hur tjejer och killar besvarat enkäten, men jag kan fortfarande se tendenser (Elofsson, 2002).

6.5. Etiska överväganden

Vetenskapsrådet beskriver fyra huvudkrav, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Jag ska nedan beskriva vad de kraven innebär och hur jag förhållit mig till dem i undersökningen.

Informationskravet: Forskaren ska informera uppgiftslämnare och deltagare i undersökningen om deras uppgift och villkoren för deras deltagande. De skall upplysas om att deltagandet är

frivilligt och att de när som helst de önskar kan avbryta sin medverkan (Forskningsetniska principer).

Innan jag delade ut enkäterna till eleverna informerades jag dem om vem jag var och varför jag var där (se bilaga 2). Jag informerade om syftet med undersökningen och vädjade om elevernas hjälp samtidigt som jag flera gånger påpekade att det var helt frivilligt att delta i undersökningen. På enkäten står det också att det är helt frivilligt att delta i undersökningen och att de är helt anonyma.

Samtyckeskravet: Alla deltagare i en undersökning har rätt att själv bestämma över sin medverkan (Forskningsetniska principer). Efter handledning och diskussion med rektorn på skolan beslutade jag att inte inhämta samtycke från föräldrarna. Detta för att skydda den enskilda elevens integritet. Jag tror att om ett informationsbrev hade skickats hem till föräldrarna hade eleven kunnat känna sig mindre fri och eventuellt inte svarat det han/hon egentligen velat. En del föräldrar hade kanske även velat veta vad eleven svarat och han/hon hade kanske känt sig tvingad att svara. Istället godkände rektorn på skolan enkäten och alla elever hade naturligtvis själv möjligheten att välja huruvida de ville delta i undersökningen eller inte. Genom att något brev inte sändes hem till föräldrarna glömde jag att bifoga ett informationsbrev på enkäten, där information om undersökningen och kontaktinformation till mig och min handledare stod. Istället fick jag muntligt förklara allt och även informera om att rektorn på skolan har kontaktinformation till mig och min handledare om de skulle ha några frågor i efterhand (se bilaga 2). Den viktigaste informationen stod även på enkäten – att det var frivilligt att delta.

För att de elever som inte ville fylla i enkäten skulle känna sig utpekade lämnade jag ut en enkät till alla och bad de som inte ville fylla i att lämna dem blank, vilket två elever gjorde, genom det anser jag att samtyckeskravet är uppfyllt.

Konfidentialitetskravet: Deltagarna i undersökningen skall ej gå att identifiera. Man ska alltså avidentifiera alla deltagare i undersökningen (Forskningsetniska principer).

Enkäterna delades ut till varje elev under en lektionstimma när de hade idrott. På det sättet hade de gott om utrymme att sprida ut sig på. Ingen kom därför att se vad någon annan svarat. Efter att de fyllt i enkäten samlade jag in dem och tackade för hjälpen. Detta innebar att de andra klasskamrater inte hade möjlighet att se vad respektive elev har svarat. Någon lärare var aldrig med i rummet när enkäten fylldes i. I denna uppsats redovisas heller inte vilken skola eller ens kommun som eleverna bor i. I enkäten valde jag också att inte fråga något om

elevernas bakgrund, då de bor i ett mindre samhälle hade jag lätt kunnat urskilja vem som svarat på vilket enkät. Genom dessa val anser jag att jag säkerställt svararpersonernas anonymitet.

Nyttjandekravet: Uppgifter om deltagarna får endas användas för forskningsändamål (Forskningsetniska principer). Detta uppfyller jag genom att enkäterna endas kommer att användas i min C- uppsats.

En annan etisk aspekt som jag måste ta hänsyn till är att min undersökning kan väcka frågor hos ungdomarna som jag inte har möjlighet att följa upp. I och med att personal och rektor på skolan är medveten om att undersökningen gjorts kan de förhoppningsvis uppmärksamma eventuella behov av uppföljning.

6.6. Datainsamling och inläsning

Jag ringde till skola X och pratade med rektorn där för att fråga om de var intresserade av att delta i undersökningen. Han svarade genast ja och bad mig att maila mer detaljerad information som han kunde presentera för lärarna (se bilaga 3). Efter det pratades vi vid flera gånger och hördes även av på mail för att tillslut bestämma hur och när enkätifyllandet skulle ske. Måndag v. 13 (2007) åkte jag till skolan och delade själv ut enkäterna och samlade in dem. Enkäterna fylldes i vid ett lektionstillfälle per klass när de hade idrott, ingen lärare var närvarande när eleverna fyllde i enkäten. Idrottslektionen var det enda tillfället när klasserna inte var så blandade att jag riskerade att en elev flera gånger fick fylla i en enkät medan andra blev utan. Alla tillfällen var på morgonen/förmiddagen. Vid första tillfället var det två klasser tillsammans, andra tillfället var det endast en klass och då var många elever borta. Tredje och sista ifyllnadstillfället var det åter två klasser samtidigt och de var flest av alla.

Mellan ifyllnadstillfällena hade jag någon/några timmars väntetid. Jag åkte då till biblioteket och började koda variablerna. Alla variabler i enkäten är kvalitativa (Körner/Wahlgren, 2002). Efter att alla elever fyllt i enkäten började jag genast att läsa in materialet i SPSS 12.0. För att minimera risken för inläsningsfel kontrollerade jag flera gånger att jag fört in rätt data på rätt plats (Körner/Wahlgren, 2002), detta gjorde jag genom att gå igenom 10 enkäter i taget och kontrollerade att jag fört in rätt svar i dataprogrammet. Anledningen till varför jag valde 10 enkäter i taget är för att jag tror att man efter fler blir trött i ögonen och lätt ser fel.

6.7. Kvantitativ analys

Analysen i undersökningen är deskriptiv med inslag av enkla hypotesprövningar och har genomförts i SPSS 12.0. Undersökningen är också vad Körner/Wahlgren (2002) kallar icke-experimentell, dvs. att jag försöker kartlägga en situation och orsakerna till denna. Först sammanställde jag frekvenstabeller för att se hur resultatet såg ut. Flest elever uppgav att de pratat med ungdomsmottagningen, bästa kompis, övriga vänner och föräldrar. Utifrån det resultatet gjorde jag korstabeller för att se sambandet mellan vilket kön eleven hade kontra vem eleven pratat med och dess följdfrågor. När man utformar korstabeller är det viktigt att man placerar variablerna på "rätt" ledd (Dahmström, 2000). Jag valde att räkna ut radprocenten, d.v.s. att jag har räknat ut frekvensen för variabeln kön (Körner/Wahlgren, 2002). För att kunna kontrollera resultatens signifikans tillämpade jag ett chi-två test. Dahmström (2000) skriver att chi-två test lämpar sig när man skall ställa upp en hypotesprövning. Hypotesprövning eller signifikansanalys är när man undersöker hållbarheten i vissa påståenden. Enligt Elofsson (2005) innebär hypotesprövning att det endast är möjligt att påvisa om hypoteser är falska, vilket innebär att man utgår från motsatsen till det man tror gäller och hoppas kunna förkasta detta.

Min hypotes i denna undersökning är därför att killar och tjejer skiljer sig åt vad gäller vem de pratar med om sex och om vad de då pratar om. Jag tror även att det finns en skillnad mellan tjejer och killar om hur mycket de önskar att prata om sex med olika personer. I första hand undersöker jag generellt skillnader och likheter mellan könen. Gränsen för huruvida ett resultat är signifikant eller ej är då signifikansnivån understiger 0.05 (Dahmström, 2000). När signifikansnivån visar mellan 0.05-0.10 kommer jag i stället att prata om vaga signifikanta skillnader. Överstiger signifikansnivån 0.10 kommer jag att beskriva det som att resultatet är insignifikant.

Efter att jag sammanställt korstabeller fick jag en klar bild över vad resultatet visade. Resultatet överförde jag sedan till nya korstabeller som tydligare visar resultatet. Elofsson (2005) beskriver vikten av att förklara hur forskaren sammanfattat resultaten och hur dessa kan kopplas till frågeställningarna, varför jag kom att lägga stor vikt vid tydlighet och struktur i redovisningen av tabeller och cirkeldiagramdiagram. Antal deltagare och fördelningen mellan könen visar jag genom ett cirkeldiagram i resultatavsnittet, vilket jag tycker tydligt visar könsfördelningen. På andra sidan av resultatavsnittet beskriver jag hur tabellerna 3-10 i bilaga 4 så att läsaren lättare skall kunna läsa av resultatet. Alla tabeller i bilaga 4 innehåller en rubrik som jag hoppas ska ge läsaren en god idé om vad den innehåller. I

resultatredovisningen beskriver jag i text vad tabellerna i bilaga 4 visar, vilka samband och mönster man kan utläsa. Varje korstabell visar signifikantsnivån så att läsaren själv kan se huruvida skillnaderna mellan könen är signifikant eller ej. På grund av mängden information som jag fick fram ur enkäten valde jag att inte presentera resultatet från alla de olika svarspersonerna och frågorna om hur det känns/skulle kännas att prata med de olika personerna om sex.

6.8. Litteraturgenomgång och källkritik

Litteratur till uppsatsen har söks genom universitetsbiblioteket GUNDA, jag har även genom Göteborgs universitetsbiblioteks hemsida (www.ub.gu.se) sökt i databasen Nationalencyklopedin, vilket jag endast har använt mig utav vid ordförklaring. Utöver detta har jag använt mig utav tidigare kurslitteratur. Det källmaterial som jag har använt mig utav anser jag kännetecknar den vetenskapliga verksamheten och ger en bredd och ett djup åt uppsatsen. Litteraturen som jag använt mig utav är skrivna av författare som har stor kunskap inom området och som är eller har varit verksamma på fältet, men också som är knutna till universitet – och forskar världen. Tillförlitligheten i den litteratur som jag använt känns därför hög och vetenskaplig. I flera av böckerna refererar författarna till varandra, vilket gjorde att jag sökte upp deras studier. Den offentliga rapport som jag använt mig av är visserligen hämtat från internet, men jag anser ändå att den är tillförlitlig då det är socialstyrelsen som skrivet den. Jag får anta att den information som de publicerar genomgår en lika noggrann kvalitetskontroll som den tryckta litteraturen.

6.9. Validitet och reliabilitet

För att man ska få så tillförlitliga resultat som möjligt är det nödvändigt att både validiteten och reliabiliteten är hög (Elofsson, 2005).

6.9.1. Validitet

Med hög validitet menas att man så nära som möjligt lyckas mäta det som man avsett att mäta (Elofsson, 2005). Validitet är alltså ett mått på om mätinstrumentet, i mitt fall enkäten, mätt det jag hade för avsikt att mäta, om eleverna förstått frågorna och svarat på det som jag hade för avsikt att fråga. Enkelt uttryckt är validitet frånvaron från mätfel (Körner/Wahlgren, 2002).

Genom att jag språkmässigt anpassat enkäten för 15- åringar minskade risken för missuppfattningar, vilket stärker validiteten. Genom att jag även studerat tidigare liknande studier fick jag tips på hur jag bör formulera frågor och på så vis undvika misstag gällande formuleringar (Elofsson, 2005). Jag fick även handledning på enkätutformningen. Genom detta försökte jag öka både validiteten och reliabiliteten.

6.9.2. Reliabilitet

Med hög reliabilitet menas att det resultat man fått fram är stabilt och inte störs av variationer i tid, plats, intervjuare osv. (Elofsson, 2005), dvs. att om man skulle göra om underökningen vid ett senare tillfälle av en annan forskare skulle man få fram samma resultat. Reliabilitet handlar alltså om hur tillförlitligt resultatet är.

För att stärka reliabiliteten har jag försökt att så noggrant som möjligt redogöra för tillvägagångssätt i metod och urval.

Faktorer som kan påverka reliabiliteten är, mätinstrument (otydliga frågor), den som utför mätningen (otydlig med syfte, instruktioner m.m.), omgivningen kring mätningen (exempel störande ljud) och det undersökta objektet (eleverna) (Körner/Wahlgren, 2002).

Som jag tidigare nämnt, vid validitet, försökte jag så tydligt som möjligt formulera frågorna så att några missförstånd inte skulle uppstå. Vilket jag tror att jag lyckats med då det endast var två elever som frågade om hjälp hur de skulle fylla i enkäten (jag gav instruktioner till det och det står även på enkäten). Vid ifyllnadstillfället talade jag tydligt om syftet med undersökningen och gav instruktioner. Det kändes även som att eleverna lyssnade på mig och förstod. Eleverna satt inne i idrottssalen och det fanns inget störande ljud, de elever som var klara med sin enkät satt tyst stilla och väntade på att de andra skulle bli färdiga. Eleverna visade ett stort intresse för att fylla i enkäten och majoriteten fyllde även i den.

När man använder sig av enkäter finns det en liten möjlighet att kontrollera reliabiliteten i förväg, genom en pilotgrupp som får fylla i enkäten och kommentera vad de tyckte om den. Detta har jag dock valt att inte göra då jag skriver ensam och känner att jag inte skulle hinna det på 10 veckor.

6.10. Generaliserbarhet

När man arbetar med enkäter är generaliseringsmöjligheten stor, kvantitativ data går på bredden, flera personer svarar på samma frågor. Det resultat som denna studie presenterar kommer dock inte att användas för att dra några generella slutsatser utan gäller endast för den undersökta gruppen. Detta för att undersöksgruppen var liten och det internabortfallet var vid flera frågor stort.

7. RESULTAT OCH ANALYS

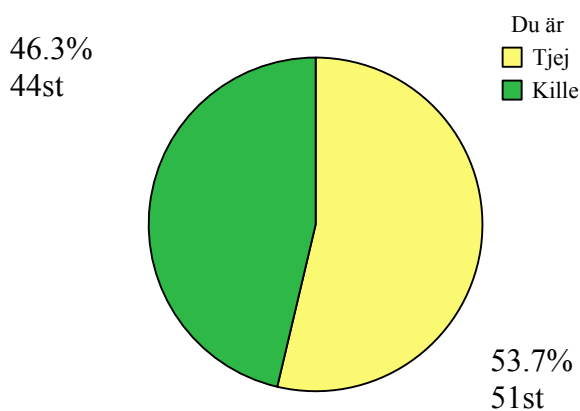
Jag har genom enkäter undersökt vilka eleverna i nionde klass på skola X pratar med vid frågor om sex, och vad de då främst pratar om. Jag har även undersökt vem som startat samtalet och hur mycket eleverna önskar att prata om sex.

Hypotes

Min hypotes är att resultaten kommer att visa på skillnader mellan tjejer och killar angående vem de pratar med om sex och om vad de då pratar om. Jag tror även att det kommer att visa att tjejer och killar önskar prata olika mycket om sex med olika personer. Jag kommer att generellt undersöka skillnader och likheter mellan könen. Genom chi-två test får jag fram signifikansnivån som visar huruvida det finns något signifikant samband mellan kön och det som tjejer/killar svarat, dvs. signifikansnivån visar hur stor chansen är att skillnaden mellan tjejers och killars svar är orsakat av slumpen. Gränsen för huruvida ett resultat är signifikant eller ej är om det understiger 0.05 (Dahmström, 2000), d.v.s. för att jag statistiskt ska kunna säkerställa om skillnaden mellan tjejer och killar är signifikant eller ej, ska signifikansnivån vara under 0.05. När signifikansnivån visar mellan 0.05-0.10 kommer jag att beskriva skillnaden som om vagt signifikant. Överstiger signifikansnivån 0.10 kommer jag att beskriva resultatet som insignifikant.

7.1. Beskrivning av respondenterna

Antal tjejer och killar som besvarat enkäten i procent

96 elever besvarade enkäten. 53.7 procent av eleverna var tjejer och 46.3 procent var killar. Det är alltså väldigt jämnt fördelat mellan könen.

BÄSTA KOMPIS

92.4 procent av eleverna uppger att de har en bästa kompis (se bilaga 4, tabell 1).

Majoriteten av bägge könen har en bästa kompis av samma kön som de själva (se bilaga 4, tabell 2). Utvecklingspsykologin visar att ungdomar oftast har en vänskapskrets som består av det egna könet. Även Edgardhs studie (1992) *Tonåringar sex och samlevnad* visar det, och att det är vanligare att en kille har en tjej som bästa kompis än tvärt om, vilket även mitt resultat visar, även om det är en liten skillnad.

7.2. Vem eleverna pratar med vid frågor om sex

När jag sammanställt och bearbetat enkäterna fick jag en klar bild av vilka eleverna, i nionde klass på skola X, pratar med vid frågor om sex. Resultatet har jag sammanställt i bilaga 4, tabellerna 3-10. Tabell 3 visar hur många som pratat med någon om sex och tabellerna 4-10 visar hur många som har pratat med: ungdomsmottagningen, bästa kompis, övriga kompisar, föräldrar, mamma, pappa, båda. Skolpersonal, skolkurator, skolsköterska, lärare eller annan vuxen på skolan. Tabellerna är satta i den ordningen som flest elever uppger att de har pratat med den personen om sex.

PRATAT MED NÅGON OM SEX

80.9 procent av eleverna uppger att de pratat med någon om sex (se bilaga 4, tabell 3). Ur Eriksons perspektiv kan detta ses som att de befinner sig i högadolescensen där samspel med andra, både vuxna och jämnåriga, är viktigt för att utveckla en stabil identitet för att senare i livet kunna utveckla en känsla av intimitet (Frisén/Hwang, 2006).

Av de 80.9 procent som uppger att de pratat med någon om sex, uppger 88.2 procent av tjejerna och 72.1 procent av killarna att de har pratat med någon om sex. Resultatet är vagt signifikant där fler tjejer än killar har pratat med någon om sex. Helmius (1989) menar att även om killar har ett försprång i sexualiseringsprocessen så saknar de ofta tillgång till individuell och personlig rådgivning i en vuxenrelation. Detta verkar dock inte vara fallet för majoriteten av killarna på skola X.

PRATAT MED UNGDOMSMOTTAGNINGEN OM SEX

Flest elever uppger att de pratar med personal på ungdomsmottagningen, följt av bästa kompis, övriga vänner och föräldrarna (se bilaga 4, tabellerna 4-7). Socialstyrelsens rapport (2005) visar att det i Sverige finns över 200 ungdomsmottagningar men endast drygt hälften

av mottagningarna har rapporterat in besöksstatistik för 2003, dessa mottagningar tog dock emot 262 000 besök. Där tjejer stod för majoriteten av besöken, 89 procent medan endast 11 procent var killar.

Min studie skiljer sig från Socialstyrelsens. På skola X är det ganska jämnt fördelat mellan tjejer och killar, något fler tjejer har varit på ungdomsmottagningen men det är ingen signifikant skillnad (se bilaga 4, tabell 4). Skillnaden mellan min studie och Socialstyrelsens måste dock ses utifrån att Socialstyrelsens rapport bygger på antal besökare vid ungdomsmottagningarna som rapporterats in under ett år där åldern dras vid 25 år, medan min studie bygger på antal elever som går i nian på skola X som varit på ungdomsmottagningen någon gång. Helmius (1989) skriver att det är lättare för tjejer att få tillgång till individuell rådgivning då frågor om t.ex. flytningar och menstruation legitimerar kontakt med professionell rådgivning och då också ger tillfälle att diskutera andra frågor gällande sex och den egna sexualiteten. Killar saknar ofta dessa ”öppningsfrågor” vilket kan göra det svårt för dem att ta kontakt med professionella. Detta tycks dock inte vara fallet för majoriteten av killarna på skola X.

PRATAT MED BÄSTA KOMPISEN OCH ÖVRIGA KOMPISAR OM SEX

Att bästa kompisen följt av övriga kompisar kommer på andra respektive tredje plats finner jag heller inte överraskande (se bilaga 4, tabellerna 5 och 6). Dock är det något färre elever på skola X som pratar med sina kompisar om sex än de ungdomar som Edgardh (1992) beskrivit (99 procent av tjejerna och 84 procent av killarna). Lalander/Johansson (2002), utvecklingspsykologin och socialkonstruktivismen menar att det är i samspel med andra som vi finner oss själva. Vår identitet skapas, konstrueras tillsammans med andra människor.

Utvecklingspsykologin menar även att vänskapsrelationer hjälper tonåringen att känslomässigt separera från sin familj och bli en egen individ som står på sina egna ben. Kompisar fungerar som bollplank och modeller för frågor om identitetsutveckling (Erling/Hwang, 2001). Något fler tjejer uppger att de pratar med sin bästa kompis om sex men någon signifikant skillnad mellan könen finns inte heller här. Dock finns det en vag signifikant skillnad där fler tjejer än killar har pratat med sina övriga kompisar om sex.

PRATAT MED FÖRÄLDRARNA OM SEX

Mindre än hälften av eleverna uppger att de pratat med sina föräldrar om sex (se bilaga 4, tabell 7), vilket är en stor skillnad från Edgardhs (1992) studie *Tonåringar sex och samlevnad*. Edgardh (1992) skriver att ungdomar som samlagsdebuterat före 15 års ålder i högre

utsträckning än de som ännu inte har haft sex, pratar med sina föräldrar och kompisar om sex. Detta kan vara en förklaring till varför så få elever här uppger att de pratat med sina föräldrar om sex, de har ännu inte samlagsdebuterat. Ännu en skillnad från både Edgardhs (1992) studie är att det är fler killar (43.2 procent) än tjejer (39.2 procent) som uppger att de pratat med sina föräldrar om sex (dock ingen signifikant skillnad). Av de tjejer som pratat med sina föräldrar är det hela 95.5 procent som endast pratat med sin mamma (se bilaga 4, tabell 8). Ingen av tjejerna har pratat med endast sin pappa om sex. Detta skulle stämma med de resultat som Helmius (1989) beskriver, där pappor utgör en liten insats vid frågor om sex. Men i min studie uppger 52.6 procent av killarna att de pratat med båda sina föräldrar om sex och 10.5 procent av killarna uppger att de endast pratat med sin pappa om sex (se bilaga 4, tabell 8). Det verkar alltså som att papporna har gjort framsteg i att diskutera sex med sina söner, vilket även Edgardhs (1992) studie visar. Samtidigt verkar det som att papporna blivit sämre på att prata med sina döttrar om sex, 75 procent av tjejerna i Edgardhs (1992) studie uppgav att de pratat med sin pappa om sex. Det finns alltså en signifikant skillnad mellan könen där tjejer främst pratar med sin mamma och killar främst pratar med båda sina föräldrar om sex. En liten del av killarna pratar även endast med sin pappa.

PRATAT MED PERSONAL PÅ SKOLAN OM SEX

I Lafas studie uppgav 67 procent av ungdomarna att de huvudsakligen fick sin information om sexualitet och preventivmedel i skolan, 33 procent ansåg även att skolan var bäst på att ge kunskaper inom detta område (Forsberg, 2000). I min undersökning är det endast 23.4 procent av alla elever som uppger att de pratat med någon vuxen på skolan om sex (se bilaga 4, tabell 9). Vid enkätens sista fråga skrev en elev; ”*Skolan har inget med mitt sexliv att göra, om det skulle vara något så finns ju ungdomsmottagningen. Skolan ska bara undervisa (...)*”. Jag antar därför att de flesta elever inte räknat med sex – och samlevnadsundervisningen. Vad detta beror på kan jag inte utläsa av enkäten men kanske kan det bero på att de anser att undervisningen är för teknisk och att de inte fått utrymme för att prata om sex. Flera studier (Forsberg 2000 och Socialstyrelsens rapport 2005) visar att ungdomar generellt är missnöjda med den sex – och samlevnadsundervisningen som de får i skolan, de anser att den är för teknisk. I Socialstyrelsens rapport (2005) uppgav ungdomarna att de uppskattade när personal från ungdomsmottagningen medverkade i sex – och samlevnadsundervisningen, kanske för att den inte blev lika teknisk då.

Enligt Socialstyrelsen rapport (2005) vänder sig många ungdomar till kuratorn på skolan. Men i min undersökning är det endast 11.5 procent som uppger att de pratat med skolkuratorn om sex. Bland de elever som pratat med skolpersonal om sex uppger de flesta i stället att de pratat med läraren följt av skolsköterskan (se bilaga 4, tabell 10). Jag antar därför att dessa elever i första hand tänkt på sex och samlevnadsundervisningen. Det finns ingen signifikant skillnad mellan tjejer och killar vilket beror på för få respondenter.

VEM ELEVERNA HELST VILL PRATA MED OM SEX

I bilaga 4, tabell 11 har jag sammanställt vem eleverna uppger att de helst vill prata med vid frågor om sex. Endast ett svarsalternativ var tillåtet

Ingen av tjejerna helst vill prata med sina föräldrar om sex, medan 10 procent av killarna uppger det. Samtidigt uppger även 12.5 procent av killarna att de helst vill prata med ungdomsmottagningen om sex. Majoriteten av både tjejer och killar vill dock helst prata med sin bästa kompis om sex, på andra plats kom övriga vänner. Det finns ingen signifikant skillnad mellan könen, vilket det eventuellt hade kunnat visa om jag hade slagit ihop svarsalternativen till färre. Genom att slå ihop kategorier kan man få upp signifikantsnivån eftersom man då får fler observationer i varje cell i en korstabell. Men genom att göra det riskerar man att gå miste om vem eleven menade (Dahmström, 2000).

Så även om flest både tjejer och killar uppger att de pratar med ungdomsmottagningen så uppger de samtidigt att de helst vill prata med sina kompisar. Detta kanske kan förklaras av att de flesta som varit på ungdomsmottagningen främst pratat om preventivmedel och möjligen fått det, medan man med sina kompisar mer diskuterat kring sex.

HUR MYCKET ELEVERNA ÖNSKAR ATT PRATA OM SEX

Tabellerna 12-18 i bilaga 4 visar att majoriteten av alla elever svarade vid alla personerna *bra som det är*. Det är endast vid övriga kompisar och vid skolpersonal som det finns en signifikant respektive vag signifikant skillnad mellan könen.

Det som är utmärkande bland tjejerna är att 14 procent önskar prata *mer* med sin bästa kompis, ingen önskar prata *mindre* med sin bästa kompis om sex. Samtidigt önskar 7.8 procent prata både *mer* och *mindre* med ungdomsmottagningen om sex. Detta finner jag lite underligt då det är eleven själv som tar kontakt med ungdomsmottagningen. Möjligen kan det

vara så att de har haft problem och därför önskar att de inte behövt prata med dem så ofta som de gjort. Detta är dock bara spekulationer.

Att så få tjejer önskar prata mer om sex ser jag som ett resultat av att bära upp bilden av den goda flickan, respektabiliteten (Forsberg, 2006). Jag tror att en del tjejer svarade så som de förväntas svara, just för att de är tjejer

Utmärkande bland killarna är att även om majoriteten svarat *bra som det är* vid alla personer önskar 23.8 procent av killarna att prata mer med sin bästa kompis om sex, 21.4 procent önskar även att prata *mer* med sina övriga kompisar om sex. Vid de andra personerna önskar flera prata *mindre* om sex. Killarna anser alltså att de inte pratar tillräckligt mycket om sex med sina kompisar, de vill prata mer. Johansson/Lalander (2002) skriver hur intimiteten i den ”manliga gemenskapen” är striktare än för tjejer. Intimitet är endast tillåtet vid speciella tillfällen. Bjerrum, Nielsen/Rudberg (1991) tar upp att killar sällan pratar med sina killkompisar om intima frågor gällande sexualitet, vilket författarna tror beror på att den manliga jargongen bland tonåringar ofta innehåller skryt, rå attityd och sexuell bravur.

7.3. Vad eleverna främst pratar om

Eleverna pratar om olika saker med olika personer. På ungdomsmottagningen pratar de främst om preventivmedel och könssjukdomar, medan de med bästa kompiserna främst pratar om själva samlaget/olika sätt att ha sex, preventivmedel och sexualdebut. Samma ämnen toppar samtalslistan vid övriga vänner. I bilaga 4, tabellerna 19-30 har jag sammanställt resultatet i den ordning som flest elever uppger att de pratar med och om de ämnen som flest elever uppger att de pratar om. Uppmärksamma att det kan ske avvikelser i vad flest pratar om.

SAMTALSTOPPEN VID UNGDOMSMOTTAGNINGEN

Tabell 19 i bilaga 4 visar att bland de elever som varit på ungdomsmottagningen har både killar och tjejer främst pratat om preventivmedel. Därefter kommer könssjukdomar och själva samlaget/olika sätt att ha sex. Dock är det endast vid preventivmedel som det finns en signifikant skillnad mellan könen, alla tjejer uppger att de pratat med ungdomsmottagningen om preventivmedel! Medan bara 73.3 procent av killar uppger detsamma. Intressant är även att de andra resultaten är insignifikanta (tabellerna 20 och 21 i bilaga 4). Detta betyder alltså att tjejer och killar pratar lika mycket om könssjukdomar och samlag med ungdomsmottagningen men tjejer pratar mycket mer om preventivmedel än vad killar gör. Att samtalslistan toppas av dessa tre ämnen finner jag naturligt. Till ungdomsmottagningen går

man oftast för att få preventivmedel, personalen brukar då samtidigt upplysa om olika könssjukdomar och hur man kan undvika dem beroende på val av preventivmedel.

SAMTALSTOPPEN VID BÄSTA KOMPISEN

Tabellerna 22-24 i bilaga 4 visar att tjejer främst pratar om preventivmedel medan killar främst pratar med sin bästa kompis om sexualdebut eller olika sätt att ha sex, vilket killarna främst pratade om i även Edgardhs (1992) studie. Det är dock endast vid sexualdebut som det finns en signifikant skillnad mellan könen. Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv skulle detta kunna ses som ett resultat av de könspositioner som samhället skapat, där tjejer ska bete sig på ett visst sätt för att anses vara kvinnliga (Smedler/Drake, 2006).

Att bli respekterad är för såväl tjejer som killar viktigt men i tjejers fall är respektabiliteten kopplad till sexualiteten, vilket den inte på samma sätt är för killar (Forsberg, 2006). Forsberg (2005) skriver att i bilden av att vara den respektabla tjejen ingår inte att vara sexuellt intresserad. En tjej som har sex med många anses som slampig och blir kallad för hora av såväl andra tjejer som killar, medan en kille som har sex med många snarare anses ha hög status bland andra killar, dock kan han bland tjejer bli kallad ”player”. Bjerrum, Nielsen/Rudberg (1991) skriver att tjejer ofta inte delar sexuella erfarenheter med sina vänner, även om osäkerheten är ett accepterat ämne. Genom att tjejerna kryssar i att de främst pratar om preventivmedel med sina kompisar upprätthåller de bilden som respektabla, p-piller används många gånger i annat syfte än som preventivmedel, bland annat för att få regelbunden menstruation eller att lindra menssmärtor. Att tjejerna främst pratar om preventivmedel kan även ses som en av de strategierna som Johansson/Lalander (2002) nämner utifrån Sue Lees studie, nämligen att tjejerna tonar ner sin sexualitet och undviker på så sätt att utsättas för killarnas sexistiska kommentarer (Johansson/Lalander, 2002).

SAMTALSTOPPEN VID ÖVRIGA KOMPISAR

Tabellerna 25-27 i bilaga 4 visar att tjejer främst pratar om samma ämnen med sina övriga kompisar som med sin bästa kompis, nämligen preventivmedel, själva samlaget och sexualdebut. För killarna skiljde det sig lite angående vad man pratar med sina övriga kompisar om jämfört med sin bästa kompis. Med sina övriga kompisar pratar killar främst om: själva samlaget, sexualdebut och preventivmedel, i nämnd ordning. Killar pratar alltså inte lika mycket med sina övriga kompisar om sexualdebut som med sin bästa kompis. Även här är det endast vid sexualdebut som det finns en signifikant skillnad mellan könen.

SAMTALSTOPPEN VID FÖRÄLDRAR

Tjejer och killar pratar främst med sina föräldrar om preventivmedel (se bilaga 4, tabell 28). På andra respektive tredjeplats kom för tjejer sexualdebut följt av olika sätt att ha sex. För killar kom på andra respektive tredjeplats själva samlaget/olika sätt att ha sex och sexualdebut (se bilaga 4, tabellerna 29 och 30). Betydligt fler tjejer än killar pratar dock om preventivmedel med sina föräldrar medan betydligt fler killar än tjejer pratar med sina föräldrar om samlag och sexualdebut. Tabellerna visar alltså vissa likheter med Edgardhs (1992) studie där p-piller var det andra vanligaste ämnet för tjejerna att prata om med sin mamma (förälskelse var det vanligaste). Tabellerna visar att det finns en signifikant skillnad mellan könen i vad man som tjej respektive kille pratar om med sina föräldrar, i två av de tre ämnena.

7.4. Vem som startat samtalet

För att besvara vem som tagit initiativ till samtal med vuxna/professionella om sex har jag sammanställt tabellerna 31-34 i bilaga 4. Även här är tabellerna placerade i ordning så att vid de personer som flest elever själva startat samtalet står först och de som minst elever själva startat samtalet står sist.

Tabellerna visar att, i de fall eleverna har pratat med föräldrar, annan familjemedlem, skolpersonal och annan vuxen om sex, har han/hon oftast själv startat samtalet när de pratat med annan person i familjen/slakten. Detta kan bero på att eleverna finner det lättare att diskutera sex med t.ex. sitt syskon. Det är väldigt sällan som eleverna själva startar ett samtal med skolpersonal om sex. Detta kan bero på att i de fall de har pratat om sex har det varit på sex – och samlevnadsundervisningen. Det finns ingen signifikant skillnad mellan tjejer och killar, vilket beror på att få elever pratat med dessa personer om sex, och ännu färre startat samtalet när de väl pratat.

7.5. Sexuell identitet

80.9 procent av alla elever uppger att de pratar med någon om sex (se bilaga 4, tabell 3). 92.4 procent av alla elever uppger att de har en bästa kompis (se bilaga 4, tabell 1). Majoriteten av eleverna uppger även att de pratar med sin bästa kompis och sina övriga vänner om sex (se bilaga 4, tabellerna 5 och 6). Frisé/Hwang (2006) skriver att enligt psykodynamikern Erik H. Erikson är jämnåriga viktiga personer för tonåringen. Vänner hjälper tonåringen att psykiskt

frigöra sig från sina föräldrar och bli en egen individ. Vidare skriver Frisé/Hwang (2006) att Erikson menar att vänner fungerar som modeller och bollplank för identitetsutvecklingen.

Socialkonstruktivisterna menar att människan är socialt konstruerad. Frisé/Hwang, (2006) skriver att Anthony Giddens och Thomas Ziehe menar att de traditioner som ungdomar tidigare levt efter håller på att luckras upp vilket innebär att ungdomar idag är friare än de var förr. De behöver inte längre följa sina föräldrars fotspår utan kan välja sin egen väg. Detta kan naturligtvis kännas både befriande och förvirrande, då de ofta inte vet sin egen väg. Johansson/Lalander (2002) skriver att Ziehe menar att ungdomar längtar efter ett mer stabilt samhälle och att de genom gruppen bygger upp ett samhälle som påminner om det de längtar efter. Ett resultat av de samhällsförändringarna som sker idag är uppluckringen av den romantiska kärleksideologi som tidigare varit väldigt stark i Sverige. Detta kan man se i Forsbergs (2006) studie som visar att antal livspartners och tillfälliga sexuella relationer ökat, samt att det finns en ökad öppenhet för gruppsex och knullkompisar (KK). Studien visar även en minskning av antal människor som anser att samlag endast får förekomma i fasta relationer.

Vidare menar socialkonstruktivisterna att kön är att göra inte att vara. Med det menas att även om människan föds med olika kön, så måste han/hon ständigt upprätthålla, konstruera sitt kön. Detta syns tydligt när tjejer intresserar sig för ”manliga aktiviteter” och killar intresserar sig för ”kvinnliga aktiviteter”, bägge får då veta att de inte är sitt kön på rätt sätt. Kvinnor och män förväntas alltså agera på olika sätt beroende på deras kön (Smedler/Drake, 2006). Ett exempel på det är vad Forsberg (2006) benämner som respektabilitet, att tjejer inte i lika hög grad som killar kan uttrycka sin sexualitet. Tjejer som gör det anses som slampiga och okvinnliga. Min studie visar att tjejer främst pratar om preventivmedel med varandra medan killar främst pratar om sexualdebut och samlag (se bilaga 4, tabellerna 5 och 6). Att tjejerna främst pratar om preventivmedel ser jag som ett försök att bibehålla respektabiliteten, p-piller används inte endast för att förhindra graviditet utan även för att få regelbunden menstruation eller att lindra menssmärtor. P-piller behöver alltså inte vara förknippat med sex. Genom att flest tjejer kryssar i att de pratar om preventivmedel upprätthåller de bilden som den respektabla tjejen – de behöver inte ses som sexuellt intresserade. Detta är också en av de strategier som Johansson/Lalander (2002) uppmärksammat i Sue Lees studie *Sugar and Spice. Sexuality and Adolescent Girls*. Den sexuella identitet för tjejerna på skola X består alltså bland annat av att upprätthålla en bild av sig själva som den fina flickan. Majoriteten av killarna uppger att de främst pratar om sex och sexualdebut med sina kompisar. Även detta

kan ses som ett försök av killarna att upprätthålla bilden som handlingskraftiga, prestationsinriktade och initiativrika (Helmius, 1989).

Johansson/Lalander (2002) beskriver i sin studie hur ungdomar lär sig vad som är passande för respektive kön, inte bara hur man bör klä sig o.s.v. utan också hur man bildar grupper. Medan killar bildar gäng umgås tjejer i väninnyader och – triader. Studien betonar vikten av grupp gemenskap för identitetsutveckling. Vänskapsrelationerna hjälper tonåringen att hantera både intimitet och autonomi (Erling/Hwang, 2001) samtidigt som de får den bekräftelse som de behöver av varandra för att stärka sin identitet (Bjerrum, Nielsen/Rudberg, 1991). För killar utgör grupp gemenskapen ett led i deras könsocialisation där de bland annat lär sig koder och ritualer för den ”manliga gemenskapen”. Detsamma gäller för tjejer, i det privata rummet diskuterar tjejer ofta känslor, relationer och problem. Johansson/Lalander (2002) menar att i gruppen utvecklar tonåringen, tillsammans med vänner och utifrån samhällets normer, sin sexuella identitet – vilket även tycks vara fallet i min studie.

Eleverna pratar mycket med sina vänner om sex. Majoriteten av både tjejerna och killarna anser sig inte vilja prata mer eller mindre om sex med någon, de svarade bra som det är (se bilaga 4, tabellerna 12-18). Men det finns en signifikant skillnad där fler killar önskar att prata mer med sina övriga kompisar om sex. Detta kan ses som att killarna känner ett större behov, än tjejerna, av att genom varandra stärka den sexuella identiteten. Då killar ofta umgås i större grupper kan det vara svårt att prata om intima saker, det blir lätt skryt och sexuell bravur (Bjerrum, Nielsen/Rudberg, 1991). Johansson/Lalander (2002) skriver att intimitet hos killar är striktare reglerad än den är för tjejer. Homosocialiteten i manskulturen består av liten fysik beröring och att vara känslig och vilja prata intima ämnen ses som kvinnligt. Homosocialitet avser att ”skydda” männen från det kvinnliga. Killarna på skola X uppger dock att de vill prata mer med sina vänner om sex. Detta skulle kunna ses som en början på en samhällsförändring där homosocialiteten försvagats och där killar lär sig att vara mer intima både i samtal och förhållningssätt gentemot varandra – killars identitet knyts mer till intimitet.

Majoriteten av den litteratur jag använt betonar vikten av grupper för identitetsutvecklandet. Genom andra blir vi oss själva – samspelet med andra människor formar vår identitet. Genom att prata med andra människor om sex och frågor kring sex utvecklas även vår sexuella identitet. Vi integreras i de regler och normer som finns i samhället samtidigt som vi skapar oss en egen uppfattning om vad vi själv tycker och tänker.

8. DISKUSSION

Studiens syfte var att undersöka vilka eleverna i nionde klass på skola X pratar med vid frågor kring sex, och vad de i så fall främst pratar om. Det andra syftet var att undersöka om tjejer och killar besvarat enkäten olika, om tjejer och killar pratar med olika personer och om olika ämnen. Med utgångspunkt från elevernas svar och litteraturen, ville jag även undersöka om samtal med kompisar, vuxna/professionella om sex, har en bidragande verkan på den sexuella identitetsutvecklingen. Jag kan se vissa begränsningar i min undersökning. För det första var det färre elever som gick in än vad jag hade förväntat mig. För det andra var såväl det externa som interna bortfallet stort med tanke på att jag från början hade få respondenter. Dessa båda faktorer leder till en minskning av studiens generaliserbarhet. För att öka generaliserbarheten hade jag kunnat genomföra min undersökning på flera skolor med hjälp av postenkäter, men eleverna hade då förlorat möjligheten att vid behov få hjälp av mig för att besvara frågorna. Jag tror även att lärarna uppskattat att jag personligen delat ut och samlat in enkäterna.

Jag ser även en begränsning i att jag valde att skriva själv. Jag har inte haft någon skrivkamrat att diskutera med. Detta gör att jag inte haft möjlighet att ”bolla” tankar och idéer med någon annan än med handledarna. Diskussionen sker således utifrån ett perspektiv, mitt.

Det resultat som jag har presenterat är produkter av statistikverktyget SPSS 12.0. Med anledning av min begränsade kunskap både om statistik och om hur SPSS 12.0 fungerar har jag varit inskränkt till att använda mig av den analysmetod som jag känner att jag behärskar, korstabeller och chi-två test. Hade jag haft mer kunskap och erfarenhet av statistik tror jag att jag hade kunnat göra mer av empiri, men jag tror då att mer tid hade varit nödvändig än 10 veckor.

8.1. Tolkning av resultaten

Nedan kommer jag främst att diskutera det som jag fann var utmärkande i mitt resultat.

96 elever besvarade enkäten, där var 53.7 procent tjejer och 46.3 procent killar vilket alltså är väldigt jämnt fördelat. Majoriteten av eleverna uppger att de har en bästa kompis av samma kön som de själva (se bilaga 4, tabell 2). Vid sammanställningen av enkäten såg jag att flera elever kryssat i både tjej och kille, jag skulle ha kunnat låtit eleverna svara både tjej och kille, men jag var ute efter vad deras bästa kompis hade för kön så tvingade jag dem att välja.

Generellt visar resultaten att min hypotes, om att det finns skillnader mellan hur tjejer och killar besvarat enkäten, bör förkastas. Det finns enbart några få signifikanta respektive vagt signifikanta skillnader. Slutsatsen av detta är att tjejer och killar generellt pratar med samma personer om sex och då även om samma ämnen. De önskar även att prata lika mycket med kompisar, vuxna/professionella om sex. Huvudresultatet i studien visar att eleverna främst pratar med ungdomsmottagningen och bästa kompis. På tredje plats kom övriga kompisar följt av föräldrarna (se bilaga 4, tabellerna 4-7). Helst vill majoriteten av eleverna prata med sin bästa kompis, följt av övriga kompisar om sex (se bilaga 4, tabell 11) vilket även Helmius (2000) studie visar. Frisen/Hwang (2006) skriver att det oftast inte är slumpen som avgör vem man vänder sig till vid problem. Det beror på vad man vill mötas av – någon som tycker synd om en eller ger råd. Någon som tycker att man skall rycka upp sig eller någon som har större bekymmer än en själv så att ens egna ter sig små. Att eleverna helst vill prata med sina kompisar om sex tror jag beror på att kompisarna ofta har liknande problem och frågor som de själva. Det är lättare att prata med någon som varit med om samma sak.

Vid ungdomsmottagningen pratar både tjejer och killar främst om preventivmedel och könssjukdomar (se bilaga 4, tabellerna 19 och 20) vilket nog är vanligt då det är där som ungdomar kan få tag på preventivmedel alternativt recept för preventivmedel, gratis. Personal vid ungdomsmottagningen brukar även i samband med diskussion om preventivmedel upplysa om olika könssjukdomar och hur man kan förhindra dem beroende på val av preventivmedel. Ungdomsmottagningarnas främsta öppettider är på dagtid när eleverna går i skolan. Detta gör att när elever har tid hos ungdomsmottagningen, frånvarar de ofta från skolan. På sommaren har de semesterstängt vilket gör att ungdomar måste gå till vårdcentralen för att få hjälp vilket jag tror att många undviker, det är heller inte gratis. Vid sista frågan på enkäten, där de fick tillägga något om de ville, skrev en elev att han/hon önskade att ungdomsmottagningen skulle ha bättre och fler öppettider. Många ungdomar väljer alltså att gå till ungdomsmottagningen både för preventivmedel och rådgivning i olika frågor, men på grund av deras öppettider är det svårt för ungdomen att få en tid som gör att de inte missar skolan. De flesta ungdomsmottagningar har även en telefontid för tidsbokning. Denna brukar vara på förmiddagen, vilket gör att ungdomen måste ringa när de befinner sig i skolan, vilket kan vara pinsamt.

Socialstyrelsens rapport visar att endast 11 procent som besökte ungdomsmottagningen 2003 var killar. Här skiljer sig min studie markant. Hela 81 procent av killarna har varit på ungdomsmottagningen! (se bilaga 4, tabell 4). Skillnaden måste dock ses utifrån att

Socialstyrelsens rapport bygger på antal besökare vid ungdomsmottagningarna som rapporterats in under ett år där åldern dras vid 25 år, medan min studie bygger på antal elever som är 15 år och går i nian på skola X, som varit på ungdomsmottagningen någon gång. Helmius (1989) skriver att killar har svårare för att ta kontakt med professionella då, de till skillnad från tjejerna, saknar självklara ”öppningsfrågor” som mens. När jag var tonåring brukade killarna följa med tjejerna till ungdomsmottagningen som stöd. Detta gav även killarna en möjlighet att själva diskutera frågor med personalen vid ungdomsmottagningen. Om det är så killarna gör än idag kan jag inte utläsa av enkäten. Tydligt är dock att de funnit en metod för att ta kontakt med professionella. Att killar funnit en metod för att kontakta ungdomsmottagningen kan ses som en samhällsförändring där även de får chans att ställa frågor till professionella och diskutera sin egen sexualitet. Vid frågor där ungdomen känner sig vilse kan personalen hjälpa honom att ”finna sin väg”. Kanske kommer man i framtiden att se en ökning av manliga besökare på ungdomsmottagningarna.

Med sina kompisar pratar tjejer främst om preventivmedel och samlag medan killar främst pratar om samlag (se bilaga 4, tabellerna 22-24). Forsberg (2006) skriver att tjejer samlagsdebuterar något tidigare än killar vilket gör att jag ser killarnas diskussioner om sex som skryt och sexuell bravur (Bjerrum, Nielsen/Rudberg, 1991), ett sätt att försöka upprätthålla bilden som handlingskraftiga, prestationsinriktade och initiativrika (Helmius, 1989). Killar har svårare att diskutera och förhålla sig intimt till varandra då det kan uppfattas som feminint. Osäkerhet kring sexualitet är heller inte ett accepterat tema att diskutera med sina killkompisar. Därför vänder sig många killar till tjejer för att ”öppna” sitt hjärta. Att göra det innebär också en risk, killen kan aldrig vara säker på att tjejen han pratat med inte skvallrar för sina väninnor, vilket gör att han ofta hotar henne om hon någonsin skulle berätta för någon vad de pratat om (Bjerrum, Nielsen/Rudberg, 1991). Fler killar än tjejer uppgav även att deras bästa kompis var en tjej (se bilaga 4, tabell 2).

Flera killar uppgav att de önskar prata mer med sina kompisar om sex (se bilaga 4, tabell 12 och 13). Detta kan bero på att de önskar slippa osäkerheten som följer med att prata med en tjej. Kanske är även här en förändring på väg att ske där killar både kan prata och förhålla sig mer intimt till varandra utan att de uppfattas som kvinnliga. Denna förändring kan även bero på att Sverige idag är ett mångkulturellt land och med många influenser från flera kulturer. Bland annat är det vanligt att man i andra etniska kulturer hälsar på varandra genom en puss på kinden.

Vid frågan om vem eleverna helst vill prata med om sex var endast ett svarsalternativ tillåtet. Flera elever kryssade ändå i både bästa kompis och övriga kompisar, vilket gjorde att jag fick se dessa svar som internt bortfall och svarsfrekvensen sjönk. Med facit i hand skulle jag ha gjort om den frågan så att eleverna i stället skulle ha rangordnat vem de helst vill prata med om sex.

Under hälften av alla elever som besvarat enkäten uppger att de pratat med sina föräldrar om sex (se bilaga 4, tabell 7). Undersökning visar också att föräldrarna främst pratar med sina tonåringar om preventivmedel (se bilaga 4, tabell 28). Detta är i och för sig säkert vanligt men jag anser att man som förälder bör prata mer med sina tonåringar om sex och inte bara preventivmedel. Även om skolan undervisar i sex – och samlevnad visar flera studier (Forsberg 2000, Socialstyrelsens rapport 2005) att många ungdomar är missnöjda med undervisningen då den är för teknisk. Jag tror även att det finns för lite utrymme för eleverna att diskutera det som de själva önskar på lektionstid. Därför anser jag att det är viktigt att man som förälder pratar med sina tonåringar om sex, hur man har sex, när man vet att man är redo osv.

En undersökning gjord i USA av Roberts m.fl. visade att kommunikationen mellan amerikanska föräldrar och deras barn var dålig när det gällde sexuell inläring. 1400 amerikanska föräldrar till barn mellan tre och elva år tillfrågades om sina erfarenheter av sexualupplysning till sina egna barn. Föräldrarna ansåg att barnet borde känna till vissa saker om sex, men förväntade sig att barnet själv skulle ta upp frågor. Samtidigt upplevde föräldrarna stora svårigheter med att besvara och bemöta eventuella frågor och funderingar kring sex. Vid nio till elva års ålder hade de flesta barnen slutat att fråga sina föräldrar om sex (Helmius, 1989). Detta är visserligen en tidigare studie gjord i USA men det skulle förklara varför så få elever uppger att de pratar med sina föräldrar om sex. En annan förklaring skulle kunna vara det Edgardh (1992) skriver, nämligen att ungdomar som samlagsdebuterat i högre utsträckning pratar med sina föräldrar och jämnåriga om sex, jämfört med de ungdomar som ännu inte haft sex.

8.2. Förslag till åtgärder

Majoriteten av eleverna uppger att de inte pratat med personal på skolan om sex (se bilaga 4, tabell 9) om de räknat med sex – och samlevnadsundervisningen kan jag inte utläsa av mitt resultat. Som jag tidigare nämnt visar flera studier (Forsberg 2000 och Socialstyrelsens

rapport 2005) att skolans sex – och samlevnadsundervisning skiljer sig åt från skola till skola och i en del fall även från klass till klass. Detta beror på hur bra undervisaren behärskar ämnet. Det tycks vara tradition att låta biologiläraren undervisa i sex – och samlevnad. Detta tror jag har att göra med att det i dessa ämnen även ingår viss biologi, men sex- och samlevnad berör så mycket mer.

Under praktiken vid 5:e terminen på Socionomprogrammet, Göteborgs universitet, medverkade jag även i ett projekt vid namn Unga möter unga. Projektet är ett s.k. peer to peer education projekt och syftar till att unga människor går ut i gymnasieklasser och gör övningar och samtalar kring sex – och samlevnad. Ungdomar i Göteborg har efterlyst att få prata med någon som står dem närmare i åldern om sex och projektet uppskattas mycket av de gymnasieungdomar som träffat Unga möter unga (se bilaga 5).

Ett projekt som detta borde också rikta sig till högstadieelever, då ca en tredjedel av ungdomarna har samlagsdebuterat när de gått ut nian (Forsberg, 2006). Barn behöver lära sig grunderna för sex – och samlevnad, d.v.s. hur man blir gravid, menstruationscykeln osv. vid tidigare årskurser, prepuberteten inträffar ändå vid ca 10 års ålder. Om så gjordes behövde inte högstadieelever läsa det biologiska på sina sex – och samlevnadstimmar utan kunde fokusera på det som de kände behov av att diskutera och göra övningar m.m. Ett förslag är att ett Unga möter unga projekt startas upp även vid skola X och andra högstadieskolor. Gymnasieungdomar skulle på ”eleven val” kunna utbilda sig vid ungdomsmottagningarna och sedan gå ut i klasserna på högstadieskolor och genomföra övningar och samtal. På så vis skulle både gymnasie – och högstadieelever lära sig något och få chansen att verkligen diskutera det som de känner behov av. Samtidigt skulle ett nära samarbete med ungdomsmottagning och skola ske. Förslagsvis borde endast elever i tredje klass på gymnasiet få leda diskussionerna och övningarna, då elever i nian kan känna det olustigt att diskutera så intima ämnen med någon som bara är ett år äldre än dem. De kan till och med känna varandra vilket etiskt inte vore lämpligt.

8.3. Förslag till vidare forskning

Arbetet med min uppsats har varit både jobbigt och roligt. Mest har det dock varit roligt och lärorikt. Jag tycker att undersökningen fyllt mina syften och besvarat mina frågeställningar. Det finns ganska liten och tidigare forskning kring vem ungdomar pratar med vid frågor kring sex. De flesta studierna undersöker ungdomars erfarenheter och attityder till sex och berörda områden (se Forsberg, 2006).

Jag skulle gärna se att en större undersökning gjordes om vem ungdomar pratar med och om vad de i så fall pratar om. Det vore även intressant att se jämförelser mellan stad och landsbygd då min undersökningsgrupp kommer från landsbygden. Även ett klass – och etniskt perspektiv vore intressant att undersöka.

Det skulle vara spännande att, i en kvalitativ studie, undersöka orsakerna till det mitt resultat visar. Bland annat har jag frågat mig vad det är som gör att så få elever pratar med sina föräldrar om sex, och hur det kommer sig att så många killar besökt ungdomsmottagningen.

9. REFERENSER

- Ambjörnsson, Fanny (2004): *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm. Ordfront
- Bjerrum Nielsen, H och Rudberg, M (1991): *Historien om pojkar och flickor. Könssocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Lund, Studentlitteratur
- Dahmström, Karin (2000): *Från datainsamling till rapport- att göra en statistisk undersökning*. Lund, Studentlitteratur
- Drake, K och Smedler, A-C (2006). Identitet och kön I Frisé, A & Hwang, P (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm, Natur och kultur
- Edgardh, Karin (1992): *Tonåringar sex och samlevnad*. Göteborg, Förlagshuset Gothia
- Elofsson, S (2005). Kvantitativ metod – struktur och kreativitet I Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund, Studentlitteratur.
- Erling, A & Hwang, P (2001): *Ungdomspsykologi utveckling och livsvillkor*. Stockholm, Natur och kultur
- Forsberg, Margareta (2006): *Ungdomar och sexualitet. En forskningsöversikt år 2005*. Stockholm, Statens folkhälsoinstitut
- Forsberg, Margareta (2005): *Brunetter och Blondiner, om ungdom och sexualitet i det mångkulturella Sverige*. Göteborg, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
- Forsberg, Margareta (2000): *Ungdomar och sexualitet. En forskningsöversikt år 2000*. Stockholm, Folkhälsoinstitutet
- Frisell, Ann (1996): *Kärlek utan sex går an... men inte sex utan kärlek*. Stockholm, Mångkulturellt centrum och Folkhälsoinstitutet
- Frisén, A (2006): Kropp, utseende och sexualitet I Frisé, A & Hwang, P (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm, Natur och kultur
- Frisén, A & Hwang, P (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm, Natur och kultur
- Giota, J (2005). Exempel på forskningsetiska krav i enkätundersökningar I Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund, Studentlitteratur.
- Havnesköld, L och Risholm Mothander, P (1997): *Utvecklingspsykologi. Psykodynamisk teori i nya perspektiv*. Stockholm, Liber AB
- Helmius, Gisela (2000): *Manus för mognad. Om kärlek, sexualitet och socialisation i ungdomsåren*. Sala, Mimers brunn

Helmius, Gisela (1989): *Att bli någon – om identitet och sexualitet i ungdomsåren*. Mer insikt 2. Stockholm, Landstinget förebygger aids

Johansson, T (2006). Att skapa sin identitet: Ungdom i ett posttraditionellt samhälle I Frisé, A & Hwang, P (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm, Natur och kultur

Johansson, T och Lalander, P (2002): *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund, Studentlitteratur

Körner, S. & Wahlgren, L. (2002). *Praktisk statistik*. (Tredje uppl.). Lund, Studentlitteratur

Marcia, J (2006). Jagidentitet och objektrelationer I Frisé, A & Hwang, P (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm, Natur och kultur

Månson, Per (2000): *Båten i parken. Introduktion till samhällsstudier*. Stockholm, Prisma

Repstad, Pål (1997): *Sociologiskperspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. Lund, Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (1990): *Forskningsetniska principer i humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders, Gotab

Elektroniska källor:

Nationalencyklopedin, 17 april 2007, 17 april 2007, www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/jsp/Search/article.jsp?i_art_id=108433

Riksförbundet för sexuell upplysning, 17 april 2007: *Sexuellt överförbara sjukdomar*, [http://www.rfsu.se/sexuellt_overforbara_sjukdomar\(1\).asp](http://www.rfsu.se/sexuellt_overforbara_sjukdomar(1).asp)

Skola X hemsida

Skolverket (25 mars 2007, 4 april 2007): www.Siris.skolverket.se/reports

Socialstyrelsen (2005): *Ungdomars behov av samhällets stöd – en lägesbeskrivning*. www.socialstyrelsen.se/publikationer

Jag vill påminna Dig om att det är helt frivilligt att fylla i enkäten. Du fyller i och lämnar in den helt anonymt så det är **ingen** som vet vilken enkät just Du fyllde i.

Du kan endast fylla i ett alternativ om det inte står annat

1. Du är:

Tjej Kille

2. Har du funderat något kring sex?

Ja ofta Ibland Sällan Nej, aldrig

3. Har du pratat med någon om sex?

Ja Nej

4. Har du pratat med någon av dina föräldrar om sex?

Ja Nej

Om Nej gå vidare till fråga 8

5. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

6. Vilken av dina föräldrar har du pratat med om sex?

Mamma Pappa Båda

7. Vem startade samtalet?

Du själv Dina föräldrar Vet inte

8. Har du pratat med någon annan i din familj eller släkt, t.ex. syskon om sex?

Ja Nej

Om Nej gå vidare till fråga 11

9. Startade du samtalet?

Ja Nej

10. Vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ möjliga

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

11. Har du varit på ungdomsmottagningen någon gång?

Ja Nej

Om Nej gå till fråga 13

12. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

13. Har du pratat med någon vuxen på skolan om sex?

Ja Nej

Om Nej gå till fråga 17

14. Vem på skolan har du pratat med?

Skolkurator Skolsköterskan Lärare Annan _____

15. Var det du själv som startade samtalet?

Ja Nej

16. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

17. Har du pratat om med någon annan vuxen, t.ex. tränaren i någon förening eller personal fritidsgård, om sex?

Ja Nej

Om Nej gå vidare till fråga 20

18. Var det du som startade samtalet?

Ja Nej

19. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

20. Har du någon bästa kompis?

Ja Nej

Om Nej gå vidare till fråga 24

21. Brukar ni prata om sex?

Ja Nej

22. Är din bästa kompis

Kille Tjej

23. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

24. Brukar du prata med dina andra kompisar om sex?

Ja Nej

Om Nej gå vidare till fråga 26

25. Om vad har ni pratat om? Här är fler än ett alternativ är möjliga.

Preventivmedel Sexualdebut Onani Själva samlaget/olika sätt att ha sex
Könssjukdomar Annat _____

26. Vem pratar du helst med om sex? Kryssa i det alternativ som stämmer bäst överens, endast ett alternativ är möjligt.

Föräldrar Ungdomsmottagning Annan släkt/familj Personal på skolan
Annan vuxen Bästa kompis Övriga vänner

Kommande frågor skall besvaras även om du inte har pratat med dessa personer, du får föreställa dig hur det skulle kännas om du skulle prata med dem.

27. Hur känns/skulle det kännas att prata med dina föräldrar om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

28. Hur känns/skulle det kännas att prata med någon annan i din släkt/familj, t.ex. syskon, om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

29. Hur känns/skulle det kännas att prata med personal på ungdomsmottagningen om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

30. Hur känns/skulle det kännas att prata med personal på skolan om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

31. Hur känns/skulle det kännas att prata med annan vuxen t.ex. fritidsgårdens personal, om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

32. Hur känns/skulle det kännas att prata med din bästa kompis om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

33. Hur känns/skulle det kännas att prata med dina övriga kompisar om sex?

Jätte lätt Ganska lätt Ganska svårt Jätte svårt

34. Hur mycket skulle du vilja prata med dina föräldrar om sex?

Mindre Mer Bra som det är

35. Hur mycket skulle du vilja prata med annan i din släkt/familj, t.ex. syskon, om sex?

Mindre Mer Bra som det är

36. Hur mycket skulle du vilja prata med personal på ungdomsmottagningen om sex?

Mindre Mer Bra som det är

37. Hur mycket skulle du vilja prata med personal på skolan om sex?

Mindre Mer Bra som det är

38. Hur mycket skulle du vilja prata med annan vuxen, t.ex. tränaren i någon föreningen, om sex?

Mindre Mer Bra som det är

39. Hur mycket skulle du vilja prata med din bästa kompis om sex?

Mindre Mer Bra som det är

40. Hur mycket skulle du vilja prata med dina övriga vänner om sex?

Mindre Mer Bra som det är

41. Här kan du skriva om du vill tillägga något _____

Tack så jätte mycket för hjälpen!!

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Hej!

Mitt namn är Ida Passin, för ungefär åtta år sedan gick jag på er skola. Idag läser jag sista terminen på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Är det någon som vet vad en socionom gör? Det är väldigt vanligt att man inte vet det.....(inväntade svar)

Som socionom arbetar man med människor allt från barn till äldre, t.ex. som kurator på skola, ungdomsmottagning eller sjukhus. Man kan även arbeta som socialsekreterare på socialtjänsten.

För att jag ska få mitt betyg, min examen så måste jag skriva ett examensarbete. Det är därför jag är här, jag vill nämligen skriva om Er, alla nior på skola X. Så jag hoppas att ni hjälper mig med detta. Att delta i undersökningen är naturligtvis frivilligt, ingen måste delta.

Vad jag behöver hjälp med från er är att ni fyller i en enkät som jag har med mig. Ni är helt anonyma och ska inte skriva namn på den. Enkäten frågar om, vem ni pratar med vid frågor om sex. Den handlar inte om huruvida ni har haft sex, utan endast vem ni pratar med och om vad ni pratar om. Och det är helt frivilligt att fylla i den. Jag kommer att dela ut enkäten till alla, så ni som inte vill fylla i den kan bara låta den ligga.

Om ni i efterhand skulle ha några frågor så har rektorn mitt telefon nummer och e-mail adress, han har även det till min handledare. Så om ni undrar över något så är det bara att höra av sig.

När ni är färdiga får ni vänta på att de andra också ska bli klara, sen samlar jag upp alla enkäter. Resultatet av vad ni svarat kommer jag att visa i tabeller, det kommer alltså inte att gå att se vem som svarat vad. Utan man kan bara se i procent hur många som svarat vad, T.ex. 50 procent av eleverna pratar med sina föräldrar om sex. Förstår ni?

När ni svarar på enkäten så sätt ett kryss i rutan, om ni fyller i fel så markera hela rutan så jag vet det. Vid nästan alla frågor är endast ett svarsalternativ tillåtet. När fler svarsalternativ är tillåtna, så står det vid den frågan. Ett exempel på det är om vad ni har pratat om, där får ni fylla i alla svarsalternativ om ni så vill. Enkätens andra del sak besvaras även om ni inte har pratat med dessa personer, utan ni får då föreställa er hur det skulle vara att prata med den, Det står på enkäten när ni kommer till de frågorna.

Har ni några frågor??

Understruket betyder att jag betonat det ordet/meningen.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Hej!

Mitt namn är Ida Passin, jag läser nu sista terminen på Socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Denna termin skriver jag min C-uppsats, mitt examensarbete och jag skulle vilja komma till Er skola. Jag gick själv på skola X och därför skulle det vara intressant att undersöka eleverna i årskurs nio.

Syftet med min studie är att undersöka vem elever i nionde klass pratar med vid tankar och frågor om sex. Vidare är syftet att undersöka om det finns några eventuella skillnader mellan könen, pratar tjejer och killar med samma personer om liknande frågor? Utifrån ungdomarnas svar hoppas jag även, med hjälp av litteratur och teorier, kunna undersöka om vem man pratar med, föräldrar, bästa vännen m.m., påverkar den sexuella identiteten.

Undersökningen kommer att ske genom anonyma enkäter som eleverna svarar på vid ett tillfälle per klass. Undersökningen kommer att vara helt anonym och Frykenskolas namn kommer aldrig att nämnas i uppsatsen, just för att det inte på något vis skall kunna gå att urskilja vem som svarat vad.

Planering av genomförande

Måndagen den 26 mars kommer jag till skolan och delar ut ett brev till alla elever i nionde klass. Brevet kommer att innehålla information om undersökningens syfte och en beskrivning av hur undersökningen i stora drag kommer att genomföras. Brevet kommer även att innehålla en förfrågan om vårdnadshavarnas samtycke. Alla elever har också själv möjligheten att välja huruvida de vill delta i undersökningen eller inte. Förfrågan om samtycke återlämnas underskriven vid undersökningstillfället. De elever som inte får samtycke av sina vårdnadshavare kommer inte att delta i undersökningen.

Jag kommer även att lämna mitt namn och telefonnummer och även till min handledare, om de har några frågor.

Tisdagen den 27 mars, andra lektionstimman (kl.9) och fram till lunch, kl.12. Önskar jag genomföra enkäterna, en klass för sig. Vid ifyllnaden av enkäterna önskar jag att eleverna sitter med mellanrum mellan sig så att ingen kan se vad de fyller i. Jag önskar även att den tid det tar att fylla i enkäterna är lärarfritt, så att eleverna kan känna sig lite friare. Jag kommer att närvara vid ifyllandet av enkäterna om de har några frågor och jag kommer själv att samla in materialet direkt efteråt.

Onsdagen den 28 mars, andra lektionstimman (kl.9) och fram till lunch kl.12 önskar jag genomföra de sista enkäterna på samma vis som dagen innan.

Detta innebär att varje klass behöver en lektionstimma utan lärare där de fyller i enkäterna.

Exempel:

27 mars

kl.9 Klass 9A fyller i enkäterna

kl.10 klass 9B

kl.11 Klass 9C

28 mars

kl. 9 klass 9D

kl.10 klass 9E

I vilken ordning klasserna fyller i enkäterna spelar ingen roll.

När uppsatsen är färdig kommer jag att skicka Er ett eget exemplar.

Jag hoppas på en gott samarbete!

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Ida Passin!

Handledare: Anna Nelson

Tele: xxx-xxx xxx

Mob: xxxx- xx xx xx

E- mail: xxxx.xxxxxx@xxxxxxxx.xx.xx

Författare: Ida Passin

Tele: xxx- xx xx xx

Mob: xxxx- xx xx xx

E- mail: x_xxxxxx@xxxxxxxx.xxx

Bilaga 4
Tabellerna

Tabell 1. Har en bästa kompis						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	5	10	45	90	50	100
Killar	2	4.8	40	95.2	42	100
Total	7	7.6	85	92.4		
Chi två värde 0.302	df 1		Sign. 0.583		N=92	

Tabell 2. Vilket kön bästa kompis har						
	Tjej		Kille		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	39	88.6	5	11.4	44	100
Killar	5	13.5	32	86.5	37	100
Total	44	54.3	37	45.7		
Chi två värde 42.734	df 1		Sign. 0.0		N=81	

Tabell 3. Pratad med någon om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	6	11.8	45	88.2	51	100
Killar	12	27.9	31	72.1	43	100
Total	18	19.1	76	80.9		
Chi två värde 2.953	df 1		Sign. 0.086		N=94	

Tabell 4. Pratad med på ungdomsmottagningen om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	3	6	47	94	50	100
Killar	8	19	34	81	42	100
Total	11	12	81	88		
Chi två värde 2.556	df 1		Sign. 0.110		N=92	

Tabell 5. Pratad med bästa kompis om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	6	13.3	39	86.7	45	100
Killar	9	22	32	78	41	100
Total	15	17.4	71	82.6		
Chi två värde 0.589	df 1		Sign. 0.443		N=86	

Tabell 6. Pratad med övriga kompisar om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	11	21.6	40	78.4	51	100
Killar	17	39.5	26	60.5	43	100
Total	28	29.8	66	70.2		
Chi två värde 2.793	df 1		Sign. 0.095		N=94	

Tabell 7. Pratad med föräldrar om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	31	60.8	20	39.2	51	100
Killar	25	56.8	19	43.2	44	100
Total	56	58.9	39	41.1		
Chi två värde 0.033	df 1		Sign. 0.855		N=95	

Tabell 8. Vilken av föräldrar de pratat med								
	Mamma		Pappa		Båda		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	20	95.2	0	0	1	4.8	21	100
Killar	7	36.8	2	10.5	10	52.6	19	100
Total	27	67.5	2	5	11	27.5		
Chi två värde 15.562	df 2		Sign. 0.0				N=40	

Tabell 9. Pratad med skolpersonal om sex						
	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	37	74	13	26	50	100
Killar	35	81.4	8	18.6	43	100
Total	72	77.4	21	22.6		
Chi två värde 0.362	df 1		Sign. 0.547		N=93	

Tabell 10. Vem på skolan de pratat med										
	Skolkurator		Skolsköterska		Lärare		Annan		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	0	0	7	50	6	42.9	1	7.1	14	100
Killar	2	18.2	3	27.3	6	54.5	0	0	11	100
Total	2	8	10	40	12	48	1	4		
Chi två värde 4.302	df 3		Sign. 0.231						N=25	

	Föräldrar		Ungdoms- mottagningen		Annan släkt/familj		Annan vuxen		Bästa kompis		Övriga kompisar		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	0	0	3	7.9	1	2.6	0	0	28	73.7	6	15.8	38	100
Killar	4	10	5	12.5	1	2.5	1	2.5	22	55	7	17.5	40	100
Total	4	5.1	8	10.3	2	2.6	1	1.3	50	64.1	13	16.7		
Chi två värde 6.250	df 5		Sign. 0.283								N= 78			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	0	0	7	14	43	86	50	100		
Killar	1	2.4	10	23.8	31	73.8	42	100		
Total	1	1.1	17	18.5	74	80.4				
Chi två värde 2.801	df 2		Sign. 0.246				N=92			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	1	2.4	2	4	47	94	50	100		
Killar	0	0	9	21.4	33	78.6	42	100		
Total	1	1.1	11	12	80	87				
Chi två värde 7.264	df 2		Sign. 0.026				N=92			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	4	7.8	4	7.8	43	84.3	51	100		
Killar	5	11.9	4	9.5	33	78.6	42	100		
Total										
Chi två värde 0.561	df 2		Sign. 0.755				N=93			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	6	12	0	0	44	88	50	100		
Killar	5	11.9	4	9.5	33	78.6	42	100		
Total	11	12	4	4.3	77	83.7				
Chi två värde 5.005	df 2		Sign. 0.082				N=92			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	4	7.8	1	2	46	90.2	51	100		
Killar	6	14.3	3	7.1	33	78.6	42	100		
Total										
Chi två värde 2.693	df 2		Sign. 0.260				N=93			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	5	9.8	0	0	46	90.2	51	100		
Killar	5	9.5	3	7.1	35	83.3	42	100		
Total	9	9.7	3	3.2	81	87.1				
Chi två värde 3.769	df 2		Sign. 0.152				N=93			

	Mindre		Mer		Bra som det är		Total			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Tjejer	2	4.1	3	6.1	44	89.8	49	100		
Killar	5	11.9	2	4.8	35	83.3	42	100		
Total	7	7.7	5	5.5	79	86.8				
Chi två värde 1.984	df 2		Sign. 0.371				N=91			

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	0	0	45	100	45	100
Killar	8	26.7	22	73.3	30	100
Total	8	10.7	67	89.3		
Chi två värde 10.780	df 1		Sign. 0.001		N=75	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	16	35.6	29	64.4	45	100
Killar	13	43.3	17	56.7	30	100
Total	29	38.7	46	61.3		
Chi två värde 0.459	df 1		Sign. 0.498		N=75	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	37	82.2	8	17.8	45	100
Killar	23	76.7	7	23.7	30	100
Total	60	80	15	20		
Chi två värde 0.087	df 1		Sign. 0.768		N=75	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	10	24.4	31	75.6	41	100
Killar	13	41.9	18	58.1	31	100
Total	23	31.9	49	68.1		
Chi två värde 1.758	df 1		Sign. 0.185		N=72	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	13	31.7	28	68.3	41	100
Killar	8	25.8	23	74.2	31	100
Total						
Chi två värde 0.080	df 1		Sign. 0.777		N=72	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	21	51.2	20	48.8	41	100
Killar	7	22.6	24	77.4	31	100
Total	28	38.9	44	61.1		
Chi två värde 4.497	df 1		Sign. 0.014		N=72	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	11	28.2	28	71.8	39	100
Killar	11	44	14	56	25	100
Total	22	34.4	42	65.6		
Chi två värde 1.057	df 1		Sign. 0.304		N=64	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	14	35.9	25	64.1	39	100
Killar	5	24	19	76	25	100
Total	20	31.3	44	68.8		
Chi två värde 0.526	df 1		Sign. 0.468		N=64	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	23	59	16	41	39	100
Killar	7	28	18	72	25	100
Total	30	46.9	34	53.1		
Chi två värde 4.691	df 1		Sign. 0.030		N=64	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	1	4.8	20	95.2	21	100
Killar	9	42.9	12	57.1	21	100
Total	10	23.8	32	76.2		
Chi två värde 6.431	df 1		Sign. 0.011		N=42	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	18	85.7	3	14.3	21	100
Killar	15	71.4	6	28.6	21	100
Total	33	78.6	9	21.4		
Chi två värde 0.566	df 1		Sign. 0.452		N=42	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	20	95.2	1	4.8	21	100
Killar	13	61.9	8	38.1	21	100
Total	33	78.6	9	21.4		
Chi två värde 5.091	df 1		Sign. 0.024		N=42	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	7	38.9	11	61.1	18	100
Killar	3	23.1	10	76.9	13	100
Total	10	32.3	21	67.7		
Chi två värde 0.292	df 1		Sign. 0.589		N=31	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	3	60	2	40	5	100
Killar	5	62.5	3	37.5	8	100
Total	8	61.5	5	38.5		
Chi två värde 0.000	df 1		Sign. 1.000		N=13	

	Nej		Ja		Vet inte		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	5	23.8	8	38.1	8	38.1	21	100
Killar	6	30	7	35	7	35	20	100
Total	11	26.8	15	36.6	15	36.6		
Chi två värde 0.200	df 2		Sign. 0.905				N=41	

	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Tjejer	12	85.7	2	14.3	14	100
Killar	9	81.8	2	18.2	11	100
Total	21	84	4	16		
Chi två värde 0.000	df 1		Sign. 1.000		N=25	

Folkhälsosekretariatet

Dnr 280/05

Ansökan om uppdrag ur extra bidrag för förebyggande insatser mot HIV/aids 2006.

Projekt: "Unga möter unga"

Projektansvarig

Michael Ivarson
Cityenheten
Göteborgs Stad Centrum
Stora Nygatan 29
411 08 Göteborg
Tfn xxx xxx xx xx
e-mail xxxxxxxx.xxxxxxx@xxxxxxx.xxxxxxxx.xx

Projektledare

Bo Helsing
Ungdomsmottagningen centrum
Molingatan 2
411 33 Göteborg
Tfn xxx – xxx xx xx
e-mail xx.xxxxxxx@xxxxxxx.xxxxxxxx.xx

Samarbetspart

Institutionen för socialt arbete
Kontaktperson
Elenor Billö

Sprängkullsgatan 23
411 23 Göteborg
Tfn xxx xx xx
e-mail xxxxxx.xxxxx@xxxxxxx.xx.xx

Finansiering

Tidigare projektmedel från FHI

1998	98.000kr, dnr 526/97
1999	108.000kr, dnr: 232-97-0147
2000	Projektet flyttades till SDN Biskopsgården som en del projekt inom Liv o Lust.
2001	92.229 (inkl Liv o lust medverkan)

2002	83.000 (Liv o lust medverkan bekostades av ytterligare medel)
2003	50.000 (Projektet genomfördes av Ungdomsmottagningen Centrum)
2004	94.000 (Projektet genomfördes av Ungdomsmottagningen Centrum)

Projektbeskrivning

1993 samlades elevrepresentanter från samtliga gymnasieskolor i Göteborg till två seminarier. Gymnasieeleverna formulerade där själva hur de önskade att sex och samlevnadsundervisningen skulle utformas. Ett önskemål var att som komplement till upplysning från lärare få möta personer som stod närmare dem själva i ålder. Unga möter Unga startade och utformades efter detta önskemål.

Målet, vad som ska uppnås med projektet är att öka elevernas medvetenhet om risktagande och sexuell hälsa. Lyfta fram elevernas frågor och funderingar genom att stimulera en kreativ dialog mellan eleverna när det gäller samlevnadsfrågor. Vidare är syftet att öka respekten och förståelsen för varandras olikheter, samt att närma sig ämnet sex och samlevnad på ett såväl seriöst som lustfullt sätt.

I projektet används ”peer education” som metod. Den syftar till att skapa förtroliga goda samtal och stimulera till dialog i klassrummet där känsliga frågor kan diskuteras i en jämlik situation. Unga socionomstuderande utbildas på ungdomsmottagningen i centrum och är de resurspersoner som besöker gymnasieklasser i Göteborg för genomförandet av sex och samlevnadssamtalet.

Genomförande

Projektet genomförs på följande sätt. Personal från ungdomsmottagningen kommer varje termin delta på den informationsdag om praktik som sker på Institutionen för Socialt Arbete. Kontaktperson på Institutionen för Socialt Arbete är praktiklärare Elenor Billö som tar emot intresse anmälningar från studenterna och vidarebefordrar de till ungdomsmottagningen. De unga socionomstudenterna får en utbildning i aktiva värderingsövningar med fokus på sex och samlevnad under 4,5 dagar. Utbildningen ges av Bo Helsing kurator och Agneta Persson barnmorska på ungdomsmottagningen. **Vårterminen 2006 var intresset att delta i projektet stort på Socionomprogrammet och 31 studenter anmälde sig, varför vi utökade till 3 utbildare. Barnmorska Erika Kaspersson deltar denna termin.** Socionomstudenterna är därefter under ca 10 dagar under sin ordinarie praktiktermin ute i gymnasieskolorna i Göteborg och genomför sex och samlevnadssamtal. Utbildningsdagarnas syfte är att socionomstudenterna själva ska få pröva de metoder och aktiva värderingsövningar som de sedan kan använda sig av när de är ute i gymnasieskolorna. En viktig del är att de själva får vara delaktiga i sex och samlevnadssamtal för att pröva och lära känna sina egna värderingar. Som avslutande uppgift under utbildningsdagarna planerar de gruppvis utformningen av en sex och samlevnadslektion som de vill genomföra i skolorna. Ett viktigt inslag är att skapa en enkät för att i slutet av varje lektion utvärdera insatsen.

Under vårterminen 2006 är i skrivande stund **53 klasser** inbokade för besök och ytterligare några inbokningar kommer. Sammanlagt under 2006 beräknas ca **80 gymnasieklasser** få besök av projekt Unga möter Unga. Socionomstudenterna kommer vid 2-3 tillfällen under terminen få metodhandledning av Bo Helsing, Agneta Persson och Erika Kaspersson. Ungdomsmottagningen kommer att hantera all administration med utskick, bokningar,

material, samt kontakten med gymnasieskolorna.

Ort och arena för projektet

Göteborgs gymnasieskolor

Bakgrund

1993 samlades elevrepresentanter från samtliga gymnasieskolor i Göteborg till två seminarier. Gymnasieeleverna formulerade där själva hur de önskade att sex och samlevnadsundervisningen skulle utformas. Ett önskemål var att som ett komplement till upplysning från lärare få möta personer som stod närmare dem själva i ålder. Unga möter Unga startades våren 1994 och utformades efter detta önskemål.

Mål

Lyfta fram elevernas frågor och stimulera till dialog mellan elever när det gäller samlevnadsfrågor.

Öka respekten för varandras olikheter i dessa frågor.

Öka elevernas medvetenhet om risktagande och sexuell hälsa.

Målgrupper

Gymnasieungdomar i Göteborg.

Projektet är förankrat hos gymnasieskolans personal samt målgruppen

Jämlikhet

Fokus finns på ökad jämlikhet i hälsa, mellan män och kvinnor samt mellan olika grupper.

Metod

”Peer education”, under 2006 utbildas ca 40-45 socionomstudenter.

Ungdomsmottagningen erbjuder gymnasieskolorna besök av projekt Unga möter Unga.

Ungdomsmottagningens personal utbildar handleder socionomstudenterna.

Huvudsakliga tillvägagångssätt.

Utbildning och samordning.

Uppföljning

Dokumentation av antalet genomförda lektioner och antal elever som deltagit i undervisningen.

Enkätundersökning där varje elev värderar studenternas lektioner.

Studenterna och projektledare utvärderar terminen avseende process och lektionsresultat.

Efter varje termin görs en självutvärdering där verksamheten utvärderas för att finna utvecklingsmöjligheter.

Budget 2004

Projekt Unga möter Unga har under de senaste 2 åren omstrukturerats. Tidigare genomfördes projektet under socionomutbildningens 6 veckors praktik i samarbete med Liv och Lust. När Socionomutbildningen förändrades togs 6 veckors praktiken bort. Nu genomförs projekt Unga möter Unga enbart av ungdomsmottagningen centrum enligt beskrivningen ovan. Den lägsta nivå för genomförande av projektet när det nu tagit sin nya form är:

Omkostnader för personal, sociala avgifter mm.

Projektledare heltid tre månader	94.000kr
Administration (material, resor mm)	6.000kr
Kostnader totalt	100.000kr

Betalningsmottagare

Göteborgs stad centrum / Unga möter Unga

Pg 904 39 – 1

Underskrift

.....

Mikael Ivarsson

Enhetschef

Källa: Hämtat måndag den 16 april 2007

[http://www5.goteborg.se/prod/Centrum/sdfsida/dalis2.nsf/vyFilArkiv/Ungamoterunga.pdf/\\$file/Ungamoterunga.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/Centrum/sdfsida/dalis2.nsf/vyFilArkiv/Ungamoterunga.pdf/$file/Ungamoterunga.pdf)